

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๕๔

วันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า

๑. ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ เรื่อง ผิดสัญญา เบิกเงินเกินบัญชีและค้ำประกัน ระหว่างธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ กับ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ และนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จำกัด จำเลยที่ ๒ คดีหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ คดีหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน ๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จ

๒. ต่อมา เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ โจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ว่า จำเลยทั้งสองไม่ชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา จึงขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓

๓. ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๐ เห็นว่า ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาในคดีแพ่งจนคดีถึงที่สุดแล้ว จำเลยที่ ๑ มิได้ชำระหนี้แก่โจทก์และไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้โจทก์ได้ กรณีจึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า เป็นผู้ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๘ (๕) เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด เป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท ตามฟ้อง และหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้ซึ่งกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนและถึงกำหนดชำระแล้ว และจำเลยที่ ๑ มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถชำระหนี้ได้ จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๑ ยื่นอุทธรณ์ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๐ ขอให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีคำพิพากษาแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น โดยให้ยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยทั้งสอง ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๑ พิพากษายืน

๔. จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ ว่า เนื่องจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ อันจะใช้บังคับในคดีนี้ ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไป แม้ว่าคดียังไม่ถึงที่สุด โดยลูกหนี้ (จำเลย) ได้อุทธรณ์คำสั่งศาลอยู่ แต่ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไป น่าจะมีสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว การที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ บังคับแก่คดีนี้ อาจเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ซึ่งยังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ดังกล่าว และคดีนี้ศาลยังมีได้มีคำพิพากษา จึงขอให้ศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดี และการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องนี้ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

๕. ต่อมา เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๑ จำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ และขอให้ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสอง โดยให้ยกฟ้องโจทก์ หรือให้ศาลชั้นต้นรับบัญชีพยานเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๕ แล้วพิจารณาพิพากษตามรูปความต่อไป

๖. จำเลยที่ ๑ ยื่นคำแถลงต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ว่าคดีนี้จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องไว้ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ โดยเห็นว่า ในระหว่างที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนอย่างใด ๆ ก็ได้ แต่การที่จำเลยที่ ๑ ถูกตัดสิทธิเช่นนี้ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลรอกการพิจารณาไว้แล้วส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ โดยคำร้องดังกล่าว ศาลมีคำสั่งให้สำเนาให้โจทก์แล้ว โจทก์ไม่คัดค้าน จึงขอให้ศาลดำเนินการส่งคำร้องดังกล่าวตามทางการให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

๗. ศาลจังหวัดนครราชสีมาในวันนัดฟังคำสั่งศาลฎีกา เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เห็นว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ ได้แย้งว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ บัญญัติว่า เมื่อคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรอกการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จึงให้ส่งอ่านคำสั่งศาลฎีกา และส่งคำร้องของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอกการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้” รวมทั้งมาตรา ๖ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นกรณีที่จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลาย หมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาขณะคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา โดยโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ในส่วนที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

วรรคหนึ่ง ถือได้ว่า เป็นกรณีที่ศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีประกอบกับ ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งข้อโต้แย้งของจำเลย ซึ่งเห็นว่า ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย น่าจะมีสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ดังนั้น เมื่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ให้งดการอ่านคำสั่งศาลฎีกา และส่งคำโต้แย้งดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้ ทั้งนี้ คณะตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญมีมติด้วยคะแนนเสียงข้างมาก ๑๑ ต่อ ๓ เสียง ให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่ง พิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดี ล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้นั้น ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือ มาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ ได้ความจริง หรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง” หมายความว่า การพิจารณาของศาลก่อนจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด หรือยกฟ้อง จะต้องพิจารณาตามมาตรา ๕ ซึ่งบัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือ หลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ (๓) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้ โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม” และมาตรา ๑๐ ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๕ เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) มิได้เป็นผู้ต้องห้าม มิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ (๒) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือ ตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็น บุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า สองล้านบาท” นอกจากนั้น มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้ (๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้

หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป (๒) เก็บรวบรวม และรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น (๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ตรารัฐขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้มีหนี้สินล้มละลาย เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย รวมทั้งประชาชนทั่วไป ซึ่งอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำของลูกหนี้ โดยให้อำนาจศาลในการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ เด็ดขาด หรือสั่งยกฟ้องได้ตามมาตรา ๑๔ และให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการต่างๆ ได้ ตามมาตรา ๒๒ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว แต่โดยที่รัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ในหมวด ๑ บททั่วไป ตามมาตรา ๔ และหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตั้งแต่มาตรา ๒๖ ถึงมาตรา ๖๕ โดยเฉพาะมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ซึ่งห้ามจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ส่วนมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง เป็นการบัญญัติคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน โดยขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ มาตรา ๒๒ บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น และประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ จึงถือเป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ และเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง เพราะเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน และต้องด้วยมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง เพราะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะที่จำกัดสิทธิของบุคคลตามหลักการทั่วไปที่รัฐธรรมนูญรับรอง แต่ก็เป็นไปตามข้อยกเว้นของมาตราดังกล่าว เพราะการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้มละลายเป็นความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้และประชาชนทั่วไป เป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ไปก่อหนี้ได้อีก ซึ่งก็มิได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงเอกฉันท์ ๑๒ เสียง ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สิน หลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

นายประเสริฐ นาสกุล

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นายกระมล ทองธรรมชาติ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจุมพล ณ สงขลา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

พลโท จุล อติเรก

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายปรีชา เฉลิมวณิชย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายผัน จันทรปาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายมงคล สระแก้ว

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุจิต บุญบงการ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุจินดา ยงสุนทร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุวิทย์ ชีรพงษ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอนันต์ เกตุวงศ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอมร รักษาสัตย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอิสสระ นิตินันท์ประกาศ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุระ หวังอ้อมกลาง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายประเสริฐ นาสกุล ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง อำนาจจัดการทรัพย์สินภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาเสนอคำร้องเป็นหนังสือ ที่ ขธ ๐๒๐๐.๓๐๑/๑๘๗๕๕ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ความว่า จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลาย หมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ระหว่างธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด กับพวก จำเลย ยื่นคำร้องว่า ในระหว่างเวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จำเลยน่าจะมีส่วนสิทธิในทรัพย์สินของตน ในอันที่จะจัดการอย่างใด ๆ ก็ได้ การที่จำเลยที่ ๑ ถูกจำกัดสิทธิเช่นนี้ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรื้อการพิจารณาไว้ และส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณา

๑. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด กับพวก เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๘๕๗/๒๕๕๒ ซึ่งศาลพิพากษาให้ จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระหนี้เงิน ๒๒๕,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสอง ร่วมกันชำระค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ คิดถึงวันฟ้อง เป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท จำเลยทั้งสอง ไม่มีทรัพย์สินใดที่จะยึดมาขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้แก่โจทก์ เนื่องจากจำเลยทั้งสองถูกเจ้าหนี้รายอื่น บังคับคดีแก่ทรัพย์สินจนหมดสิ้นแล้ว จำเลยทั้งสองจึงเป็นบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว โจทก์จึงฟ้อง จำเลยทั้งสองต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เป็นคดีหมายเลขดำที่ ล. ๑๗/๒๕๓๘ ขอให้มีการพิทักษ์ทรัพย์ จำเลยทั้งสองเด็ดขาดและพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลาย

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ว มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒

๒. จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

๓. จำเลยที่ ๑ ฎีกา โดยให้เหตุผลสรุปได้ว่า การที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้บุคคลใด ล้มละลายนั้น ย่อมกระทบถึงสิทธิ ความสามารถ สถานะ และทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้ ฉะนั้น ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษา พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔

บัญญัติให้ศาลต้องพิจารณาให้ได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ และมาตรา ๑๐ ถ้าพิจารณา
ได้ความจริงให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ความจริง หรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า
อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง จำเลยทั้งสองได้ยื่นบัญชี
ระบุพยานเพิ่มเติม แต่ศาลชั้นต้นไม่รับบัญชีดังกล่าว แล้วมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เด็ดขาด
เป็นการไม่ให้โอกาสจำเลยที่ ๑ นำพยานเข้าสืบเพื่อพิจารณาให้ได้ความจริงตามเจตนารมณ์ของพระราช
บัญญัติล้มละลาย ฯ มาตรา ๑๔

๔. จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ สรุปความได้ว่า ในระหว่างที่ศาล
ยังไม่ได้พิพากษาให้จำเลยที่ ๑ ล้มละลาย จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนที่จะจัดการ
อย่างใดก็ได้ การที่จำเลยที่ ๑ ถูกตัดสิทธิตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ เช่นนี้ จึงขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘ ขอให้ศาลรอกการพิจารณาไว้ แล้วส่งคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญ
พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

โดยที่คำร้องนี้เป็นปัญหาข้อกฎหมาย และพยานหลักฐานที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับมีเพียงพอ
ที่จะวินิจฉัยคำร้องนี้แล้ว ไม่จำเป็นต้องแสวงหาพยานหลักฐานอื่นได้อีก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๔๘ มาตรา ๒๖๔ และมาตรา ๓๓๕
๒. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖
๓. พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๕
มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๕
มาตรา ๑๐๕ มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๓๓ และ
มาตรา ๑๓๔

๔. พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๑ มาตรา ๓ มาตรา ๗ และมาตรา ๑๐

๕. พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๔

๖. พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๖
มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๕

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัย

๑. ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้หรือไม่
๒. พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจจัดการทรัพย์สิน
ภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

คำวินิจฉัย

ปัญหาแรก เนื่องจากศาลจังหวัดนครราชสีมาเสนอคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยได้

ปัญหาที่สอง พระราชบัญญัติล้มละลาย ๗ มาตรา ๗ บัญญัติว่า “ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ...” มาตรา ๘ บัญญัติว่า “ถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ เกิดขึ้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ... (๕) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์ตามหมาย บังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้ (๖) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาล ในคดีใดๆ ว่า ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (๗) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดของตนทราบว่า ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (๘) ...” มาตรา ๙ บัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียว หรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท (หนึ่งล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๒) หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท (สองล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๒) และ (๓) หนี้้นอกกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม” มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับ มาตรา ๙ เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับ การชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ (๒) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกัน มาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท (หนึ่งล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๒) หรือลูกหนี้ ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า ห้าแสนบาท” (สองล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๒) และมาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ นั้น ศาลต้องพิจารณา เอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่ง พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”

พระราชบัญญัติล้มละลาย ๗ มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว มีอำนาจดังต่อไปนี้ (๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป (๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือ ทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น (๓) ประนีประนอมยอมความ

หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้” มาตรา ๒๔ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้” และมาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจจัดการพิจารณาคดีแพ่งนั้นได้ หรือจะส่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้” เห็นได้ว่า เป็นการจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิของลูกหนี้เช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ แล้ว แต่ไม่เข้าเกณฑ์การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕วรรคหนึ่ง

พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะคุ้มครองเจ้าหนี้ทุกรายให้ได้รับชำระหนี้ตามสัญญา ขณะเดียวกันก็คุ้มครองผลประโยชน์ของลูกหนี้ด้วย เช่น มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “ถ้าปรากฏภายหลังว่า เจ้าหนี้แกล้งให้ศาลใช้อำนาจดังกล่าวไว้ในมาตรา ๑๖ (เช่น ให้ลูกหนี้ให้ประกันจนพอใจศาลว่า ลูกหนี้จะไม่หลบหนีไปนอกอำนาจศาล หรือออกหมายจับลูกหนี้มาขังไว้จนกว่าศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย) หรือมาตรา ๑๗ (เมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ยื่นคำขอให้พิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราวให้ศาลดำเนินการไต่สวนทันที ถ้าเห็นว่า คดีมีมูล ก็สั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราว) เมื่อลูกหนี้มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าหนี้ชดใช้ค่าเสียหายตามจำนวนที่เห็นสมควรให้ลูกหนี้ในกรณีเช่นนี้ หากเจ้าหนี้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจบังคับเจ้าหนี้นั้นเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา” และมาตรา ๑๐๕ บัญญัติว่า “ทรัพย์สินดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลายอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้ (๑) ทรัพย์สินทั้งหลายอันลูกหนี้มีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย รวมทั้งสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เว้นแต่ ก. เครื่องใช้สอยส่วนตัวอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ ซึ่งลูกหนี้รวมทั้งคู่สมรสและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้จำเป็นต้องใช้ตามสมควรแก่ฐานะรูป และ ข. สัตว์

พืชพันธุ์ เครื่องมือ และสิ่งของสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพของลูกหนี้ ราคารวมกันไม่เกินสามพันบาท” (หนึ่งแสนบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒) เป็นต้น ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

นายประเสริฐ นาสกุล

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร. กระทบ ทองธรรมชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเรื่องเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง ได้ความว่า จำเลยผู้ร้องถูกศาลชั้นต้นมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ผู้ร้องอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืน ผู้ร้องฎีกา ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยอ้างว่า การที่ผู้ร้องถูกคำสั่งของศาลชั้นต้นพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก่อนมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย ในขณะที่คดียังไม่ถึงที่สุด และการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของผู้ร้องตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ เป็นการกระทบสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของผู้ร้องซึ่งมีอยู่โดยสมบูรณ์ก่อนมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย ดังนั้น ผู้ร้องจึงเห็นว่า การที่ผู้ร้องถูกจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตนเองตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ อันเป็นสิทธิที่ผู้ร้องได้รับความคุ้มครองตามมาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ แล้ว เห็นว่า เป็นกรณีที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องซึ่งเป็นคู่ความในคดีที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๐

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้ร้องยื่นคำแถลงขอให้ส่งข้อโต้แย้งเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยในวันที่ศาลชั้นต้นนัดอ่านคำสั่งศาลฎีกา จึงมีปัญหาเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยว่า ผู้ร้องมีสิทธิ ยื่นคำร้องในขณะที่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อให้ศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องของผู้ร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งข้อโต้แย้งเพื่อศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้เนื่องจากคดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ทั้งนี้ เพราะจำเลยได้ใช้ สิทธิดังกล่าวแล้วตั้งแต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ แต่ศาลจังหวัดนครราชสีมาไม่คำสั่ง ส่งสำเนาคำร้องให้โจทก์ว่าจะคัดค้านหรือไม่ และไม่ปรากฏคำคัดค้านของโจทก์ แม้อต่อมาศาลอุทธรณ์ พิพากษายืน แต่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องมาครั้งหนึ่งแล้ว ก่อนที่จะมีการอ่านคำสั่งของศาลฎีกา ขอให้ศาล ส่งคำร้องของผู้ร้องที่โต้แย้งไว้ในชั้นอุทธรณ์ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลจังหวัดนครราชสีมา จึงมีคำสั่งงดการอ่านคำสั่งศาลฎีกา และส่งคำร้องของผู้ร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีมติโดยเสียงข้างมาก รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย เพราะเป็นคำร้องที่เข้าข่าย มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่ มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดี ไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย” และ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระ อันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้” และมาตรา ๖ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่ง พิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ซึ่งผู้ร้องอ้างว่า จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งได้รับการคุ้มครอง ตามมาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่ามีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ที่เกี่ยวข้องกับคำร้องนี้หลายมาตรา ดังนี้

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองชอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๓๓๕ “ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับกับกรณีต่างๆ ภายใต้ง่อนใจดังต่อไปนี้

(๑) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่ หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว การดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา ๒๕...ฯลฯ...”

๒. พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓

มาตรา ๕ เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(๑) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท (แก้ไขเป็นหนึ่งล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒) หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท(แก้ไขเป็นสองล้านบาท ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒) และ

(๓) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยไม่แน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

มาตรา ๑๕ ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง

มาตรา ๒๒ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามที่ปรากฏในกระบวนการพิจารณาของศาลนั้น ผู้ร้องยื่นคำร้องในชั้นอุทธรณ์ขอให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งข้อโต้แย้งเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ความว่า การที่ผู้ร้องถูกศาลชั้นต้นมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า การพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลายก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ล้มละลายและคดียังไม่ถึงที่สุด ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ มาตรา ๒๒ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของผู้ร้อง จึงเป็นการกระทบถึงสิทธิความสามารถ สถานะ และทรัพย์สินของผู้ร้องซึ่งยังมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองโดยสมบูรณ์ ตามรัฐธรรมนูญ ฯ มาตรา ๔๘ ผู้ร้องจึงอ้างว่า บทบัญญัติดังกล่าวในพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง

ก่อนที่จะวินิจฉัยในประเด็นนี้ จะต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายและกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายเสียก่อน ดังนี้

๑) วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่บัญญัติเพื่อให้ความคุ้มครองสาธารณสุขและถือเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกา ที่ ๓๔๑/๒๕๓๑) เพราะเป็นกฎหมายที่มีผลในทางตัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายและมีลักษณะเป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาอยู่ในตัว ทั้งนี้ เพราะกฎหมายล้มละลายมีบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับบุคคลล้มละลายที่ไม่ปฏิบัติตามรวมอยู่ด้วย นอกจากนั้น ยังเป็นกฎหมายที่เป็นทั้งกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติอยู่ในฉบับเดียวกัน รวมทั้งกฎหมายฉบับนี้ต้องการให้มีการพิจารณาคดีล้มละลายแตกต่างจากคดีแพ่งสามัญทั่วไป และมีวิธีการ ขั้นตอนการพิจารณาตลอดรวมถึงการจำหน่าย

แบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้และเพื่อให้การพิจารณาคดีล้มละลายเป็นไปโดยรวดเร็ว เพื่อป้องกันผลเสียหายอันอาจเกิดจากการกระทำของลูกหนี้หากมีความล่าช้าซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลโดยทั่วไป ผู้สุจริต และอาจก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจได้หากบุคคลล้มละลายนั้นไปก่อนนี้โดยรู้ว่าคุณตนไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ ดังนั้น จึงเห็นว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้บุคคลที่ได้ผ่านการพิสูจน์ในชั้นหนึ่งแล้วว่า บุคคลผู้นั้นมีหนี้สินล้นพ้นตัวและไม่สามารถชำระหนี้ได้ โดยจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลนั้นและมอบหมายให้บุคคลซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นผู้เข้าดำเนินการแทนคือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นถือว่า เป็นการบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่สาธารณชนผู้สุจริต ซึ่งหากปล่อยให้บุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวกระทำการก่อหนี้ หรือจัดการทรัพย์สินของตนต่อไป อาจส่งผลเสียหายต่อบุคคลผู้สุจริตได้

๒) การที่มาตรา ๑๔ ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ตอนท้าย บัญญัติว่า “...หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง” หมายถึง กรณีที่กฎหมายเปิดช่องให้เป็นดุลพินิจของศาลในกรณีที่พิจารณาเห็นว่า แม้จะนำสืบได้ว่าลูกหนี้เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่มีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ศาลก็สามารถพิพากษายกฟ้องได้ ตัวอย่าง คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๓/๒๕๓๒ ๓๕๒/๒๕๓๖, ๕๘๘/๒๕๓๕ ดังนั้น กฎหมายในมาตรา ๑๔ ตอนท้ายนี้ จึงเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการพิทักษ์สิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้และผ่อนปรนผลร้ายจากการที่ลูกหนี้ถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลาย โดยให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณา

๓) กระบวนพิจารณาคดีล้มละลายต่างกับคดีแพ่งสามัญในกรณีที่ลูกหนี้ถูกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว กฎหมายล้มละลายแม้ไม่ได้บัญญัติว่า ห้ามมิให้มีการขอลูกเลิกการบังคับคดี แต่มีเหตุผลตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๒/๒๕๑๘ ป. ที่วินิจฉัยว่า เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งดังกล่าวได้ภายใน ๑ เดือน แต่ลูกหนี้จะขอลูกเลิกการบังคับในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ น่าจะแปลความได้ว่า กระบวนพิจารณาคดีล้มละลายต้องการให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยเร็วและไม่อาจรอให้มีการงดการบังคับคดีเพื่อรอคำพิพากษาศาลสูงได้ ทั้งนี้ กระบวนการบังคับคดีตามกฎหมายล้มละลายยังไม่สามารถที่จะเฉลี่ยทรัพย์สินได้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ เป็นไปโดยรวดเร็วและเพื่อให้เจ้าหนี้ของลูกหนี้ที่ถูกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเข้ามาในคดีล้มละลาย เพื่อขอรับชำระหนี้ตามกระบวนการวิธีการล้มละลาย โดยการเฉลี่ยหนี้หลังจากที่คดีถึงที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเร็วที่สุด

๔) กฎหมายล้มละลายบัญญัติให้โจทก์มีคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวได้ก่อนที่จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดโดยมีข้อพิจารณาในชั้นนี้เพียงว่า คดีของโจทก์มีมูล ศาลก็สามารถที่จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราวได้ในทันที ซึ่งถือเป็นวิธีการหนึ่งในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ก่อนที่จะมีการตัดสินชี้ขาดว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ แม้ในชั้นตอนนี้จะไม่ครอบคลุมถึงประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลายก็ตาม

นอกจากนั้น กฎหมายล้มละลายยังบัญญัติให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์สามารถขอให้มีการควบคุมตัวลูกหนี้ตามมาตรา ๑๖ และยังอนุโลมให้นำวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาในคดีแพ่งมาใช้ในคดีล้มละลายได้อีกด้วย ซึ่งหากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายในลักษณะนี้ก็จะเห็นได้ว่ากฎหมายล้มละลายต้องการให้มีการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ของโจทก์จากบุคคลผู้ที่เข้าข่ายข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัวอย่างรัดกุมเท่ากับเป็นการคุ้มครองทางกฎหมาย ๒ ทาง

๕) ทุกขั้นตอนของการมีคำสั่งศาลที่มีผลต่อกระบวนการในคดีล้มละลาย ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาด หรือคำสั่งอื่นๆ กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา และหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่า ๑ ฉบับ เป็นการแสดงให้เห็นว่า กฎหมายล้มละลายมีเจตนารมณ์ต้องการให้สาธารณชนได้รู้ถึงฐานะของบุคคลล้มละลายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทั่วไป

๖) การพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เป็นวิธีการเพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ และดำเนินการตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายเท่านั้น

๗) เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติต่างๆ ของพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ที่ว่าด้วยการควบคุมตัวและทรัพย์สินของลูกหนี้และการจำกัดสิทธิ จะเห็นได้ว่า หลังจากลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้ยังต้องมีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้กระทำการในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของตน นอกจากนี้หากศาลได้รับรายงานจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่า ลูกหนี้กำลังจะออกไปนอกเขตอำนาจศาลประวิง หรือกระทำการฉ้อโกง เจ้าหนี้ ศาลมีอำนาจออกหมายจับลูกหนี้มาขังไว้จนกว่าลูกหนี้จะได้ประกัน

จากข้อกฎหมาย ข้อเท็จจริง และข้อพิจารณาดังกล่าวข้างต้น เห็นว่า แม้กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกฟ้องล้มละลาย รวมทั้งจำกัดสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาดย่อมมีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้ถูกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว แต่การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลในกรณีดังกล่าว เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ รับรองให้ทำได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลาย โดยเฉพาะมาตรา ๒๒ ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ รวมทั้งเก็บรวบรวมและรับเงินซึ่งจะตกแก่ลูกหนี้เป็นต้น แล้วเห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่สาธารณชนเป็นหลักใหญ่ คือไม่เพียงให้ความคุ้มครองแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายเท่านั้น แต่คุ้มครองบุคคลทั่วไปด้วย

ส่วนความในมาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญนั้น แม้จะเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ แต่ก็มิได้ห้ามมิให้ออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เมื่อมีกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้ทำได้ และเท่าที่จำเป็นต้องทำโดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น เช่น มาตรา ๓๗ รัฐจะออกกฎหมายที่มีผลกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมายมิได้ เว้นแต่กฎหมายนั้นจะมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ เพราะรัฐธรรมนูญปัจจุบันถือว่าเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นเสรีภาพที่สำคัญมาก จึงระบุถึงกรณีที่จะต้องจำกัดเสรีภาพดังกล่าวไว้ให้ชัดเจน ส่วนสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ รับรองไว้มิได้มีความสำคัญเท่ากับเสรีภาพของบุคคลในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ แม้จะได้รับรองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไว้ในตอนต้นของมาตรานี้ แต่ในประโยคต่อไปบัญญัติไว้ว่า “ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งหมายความว่า รัฐจะออกกฎหมายกำหนดขอบเขตแห่งสิทธิและจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลได้ตามที่เห็นสมควรเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เช่น ห้ามบุคคลถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินเกิน ๕๐ ไร่ หรือห้ามพกปืนของตนไปในที่สาธารณะ เป็นต้น

ดังกล่าวแล้วว่า กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ถูกฟ้องล้มละลาย แต่การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ เป็นกรณีที่บุคคลผู้ถูกจำกัดสิทธินั้นถูกข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า เป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวจึงจะมีผลทำให้บุคคลนั้นถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ ทั้งนี้ เพราะกฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสาธารณชน และป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ไปก่อหนี้ได้อีก ดังนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ จึงไม่เพียงจะเป็นกฎหมายที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่งรับรองไว้เท่านั้น แต่ยังเป็นกฎหมายที่เข้าข่ายยกเว้นตามมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่งอีกด้วย

อนึ่ง แม้พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ จะไม่ได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้ตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง แต่มาตรา ๓๓๕ ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีข้อยกเว้นที่ห้าม

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้... ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ เป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จึงเข้าข่ายกเว้นที่ไม่ต้องเป็นไปตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับ
อำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เป็นการจำกัดสิทธิและ
เสรีภาพในทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕
วรรคหนึ่ง

ศาสตราจารย์ ดร. กระทบ ทงธรรมชาติ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายจุมพล ณ สงขลา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

พิเคราะห์แล้ว จากเอกสารต่างๆ ในสำนวน ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ศาลจังหวัดนครราชสีมา ได้พิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินจำนวน ๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี คดีถึงที่สุด แต่จำเลยทั้งสองไม่ชำระหนี้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลาย เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ และศาลจังหวัดนครราชสีมา มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๐ ยกฟ้องจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ขอให้ยกฟ้อง เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐ ต่อมาอีกราว ๑๐ เดือนเศษ คือ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาขอให้ส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำร้องดังกล่าวในวันเดียวกันว่า “สำเนาให้โจทก์ จะคัดค้านประการใด ให้คัดค้านเข้ามาภายใน ๑๕ วันนับแต่วันได้รับสำเนา ให้จำเลยที่ ๑ นำส่งภายใน ๗ วัน การส่งหากไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิด” ในขณะที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ได้พิพากษายืน เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ ซึ่งหากจำเลยที่ ๑ ประสงค์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาตามคำร้องดังกล่าวด้วยความสุจริตใจแล้ว ก็เชื่อว่าคำร้องของจำเลยที่ ๑ น่าจะมาถึงศาลรัฐธรรมนูญในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับการยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา และศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ก็คงจะต้องรอการพิจารณาพิพากษาคดีของจำเลยที่ ๑ ไว้ก่อน เพื่อรอฟังผลการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แต่การที่จำเลยที่ ๑ รอจนศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีคำพิพากษาแล้ว

จึงยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ น่าเชื่อว่าจำเลยที่ ๑ มิได้จัดการนำส่งสำเนาคำร้องลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ แก่โจทก์ ตามที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งศาลจังหวัดนครราชสีมา จึงไม่ได้ส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ มายังศาลรัฐธรรมนูญ และแจ้งให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ รอการพิจารณาไว้ก่อน ทำให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิจารณาพิพากษาคดีของจำเลยที่ ๑ ไปตามปกติ ต่อมา เมื่อจำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกา เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ ซึ่งในขณะนั้นจำเลยที่ ๑ ย่อมทราบดีว่า จำเลยที่ ๑ เคยขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญมาครั้งหนึ่งแล้ว หลังจากการยื่นอุทธรณ์แต่ไม่สัมฤทธิ์ผล ดังนั้น เมื่อยื่นฎีกาหากจำเลยที่ ๑ ยังตั้งใจที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาตามคำร้องอีก ก็น่าจะขอให้ศาลชั้นต้นดำเนินการส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ยื่นฎีกา หรือในเวลาใกล้เคียงกัน แต่จำเลยที่ ๑ กลับขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ หลังจากยื่นฎีกาแล้วถึง ๑๐ เดือนเศษ และก่อนถึงวันนัดฟังคำสั่งศาลฎีกา คือ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เพียง ๑๓ วันเท่านั้น พฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑ ตามที่กล่าวมาย่อมถือได้ว่า จำเลยที่ ๑ มิได้ประสงค์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาตามคำร้องดังกล่าวด้วยความสุจริตใจแต่กระทำไปเพื่อประวิงคดีเท่านั้น ประกอบทั้งตามคำร้องก็มีได้ระบุให้ชัดเจนว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตราใดที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำร้องของจำเลยที่ ๑ จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

อาศัยเหตุผลดังที่กล่าวมา จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

นายจุมพล ณ สงขลา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ พลโท จุล อติเรก ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลาย หมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง ได้ความว่า ศาลจังหวัดนครราชสีมา มีคำพิพากษาว่า บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ นายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลยที่ ๒ ผิดสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและค้ำประกัน ตามคดีหมายเลขแดงที่ ๘๕๓/๒๕๒๘ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินกู้พร้อมด้วยดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ จำเลยทั้งสองไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา โจทก์จึงยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓

ศาลจังหวัดนครราชสีมา มีคำพิพากษาให้พิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดนครราชสีมาให้พิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด แต่จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ อันจะใช้บังคับในคดีนี้ เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เมื่อมีคำพิพากษาให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายนั้น สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไป น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๔๘ ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว ซึ่งการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ บังคับแก่คดีนี้ อาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จำเลยจะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

จำเลยที่ ๑ ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ว่า การที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้บุคคลใดล้มละลายนั้น ย่อมกระทบถึงสิทธิ ความสามารถ สถานะ และทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้ ดังนั้น ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษา พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔ บัญญัติให้ศาลต้องพิจารณาให้ได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ความจริงหรือลูกหนี้น่าสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้องจำเลยทั้งสองได้ยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงฐานะของจำเลยทั้งสองหรือของจำเลยคนใดคนหนึ่งว่ามีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน และมีความสามารถในการชำระหนี้แก่โจทก์ได้อันเป็นการพิสูจน์ว่าจำเลยทั้งสองไม่ได้เป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ศาลชั้นต้นไม่รับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าว แล้วมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เด็ดขาด จึงเป็นการไม่ให้อีกโอกาสจำเลยที่ ๑ นำพยานเข้าสืบเพื่อพิจารณาให้ได้ความจริงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔

ก่อนอ่านคำพิพากษา (คำสั่ง) ศาลฎีกา ศาลจังหวัดนครราชสีมาสั่งให้ดอ่านคำสั่งศาลฎีกาไว้ก่อน และให้ส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้” และมาตรา ๖ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นกรณีที่จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดง ที่ ล. ๕/๒๕๕๐ มีคำร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และเป็นกรณีที่ศาล

จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ ได้

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ได้พิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงของการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่น มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริง หรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง” มาตรา ๑๕ บัญญัติว่า “คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้หรือของผู้อื่น อันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย”

มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๒ ดังกล่าวนั้น บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานดำเนินการ จัดการ รวบรวมเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการยกย้าย การปกปิด หรือล่าเอียงในการแบ่งปันให้แก่เจ้าหนี้อื่นโดยไม่เป็นธรรม และเพื่อการอำพรางมิให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ถูกบังคับคดี

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” วรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย” วรรคสาม บัญญัติว่า “บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญทั้งสองมาตราดังกล่าวบัญญัติคุ้มครอง รับรองถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลว่าจะถูกจำกัดไม่ได้ แต่ก็ได้บัญญัติยกเว้นไว้โดยกฎหมาย ซึ่งอาจบัญญัติเป็นการจำกัดสิทธิเท่าที่จำเป็นได้บ้าง

พิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้หลายมาตรา ทั้งที่เป็นการทั่วไป เช่น ตามมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ สำหรับบทที่บัญญัติเป็นการเฉพาะได้บัญญัติไว้หลายมาตรา กล่าวคือตั้งแต่มาตรา ๓๑ เป็นต้นไป จนถึงมาตรา ๖๕

สำหรับกรณีตามปัญหาซึ่งเป็นเรื่องสิทธิของบุคคลในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น รัฐธรรมนูญมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติไว้ว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญมาตรานี้บัญญัติรับรอง คุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินก็จริง แต่ก็อาจถูกจำกัดสิทธิโดยกฎหมายได้อีก แสดงให้เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลโดยทั่วไป รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ บัญญัติเฉพาะถึงสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ซึ่งสอดคล้องกับหลักทั่วไป แต่ก็ยอมให้จำกัดได้ แต่อย่างไรก็ตาม การจำกัดโดยกฎหมายนั้น จะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิตามมาตรา ๒๙ ไม่ได้ หากพิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ถูกศาลพิพากษาพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการตามกฎหมายเสมือนเป็นตัวแทนของลูกหนี้ หรือผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ โดยการจัดการรวบรวมทรัพย์สิน แม้กระทั่งการติดตามทวงถาม ฟ้องร้องแทนลูกหนี้ เพื่อดำเนินการชำระหนี้ของลูกหนี้ให้เจ้าหนี้ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในส่วนที่เป็นนี้ แต่มิได้หมายถึงการจำกัดสิทธิการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในกรณีอื่น ๆ ด้วย จึงเห็นว่าแม้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ จะบัญญัติให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดังกล่าว ก็มีได้เป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ในการจัดการทรัพย์สินในสาระสำคัญ กล่าวคือ

เฉพาะการจัดการเพื่อชำระหนี้ซึ่งตามกฎหมาย ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ยู่แล้ว แต่ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ดังกล่าวให้เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานดำเนินการแทน หากจะพิจารณาว่าเป็นการจำกัดสิทธิในการจัดการของลูกหนี้ก็ตาม แต่กฎหมายค้ำึงถึงหน้าที่ของลูกหนี้ และประโยชน์ของเจ้าหนี้ย่อมอยู่ด้วย จึงต้องให้เจ้าพนักงานเข้ามามีส่วนในการจัดการเพื่อให้เป็นไปตาม คำพิพากษาของศาลที่สั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด จึงเห็นว่า บทบัญญัติมาตราต่างๆ ในส่วน ที่เกี่ยวกับอำนาจการจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วนั้น นอกจากเป็นไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๔๘ แล้ว ยังไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

อาศัยเหตุผลดังกล่าวแล้ว จึงวินิจฉัยว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจการจัดการทรัพย์สินหลังจาก ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้วตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ นั้น ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

พลโท จุล อติเรก

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายปรีชา เถลิงวิชัย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ หรือไม่

พยานหลักฐานที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งมายังศาลรัฐธรรมนูญได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๘ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ได้ฟ้องบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด ที่ ๑ นายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ ที่ ๒ เป็นจำเลยตามคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ ให้บังคับจำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินจำนวน ๒๒๘,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จ

ศาลจังหวัดนครราชสีมาได้พิพากษา เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินจำนวนดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ยแก่โจทก์ตามฟ้อง คดีถึงที่สุดแล้วตามคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ ของศาลจังหวัดนครราชสีมา

ต่อมา เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ได้ฟ้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาว่า จำเลยทั้งสองไม่ชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา จึงขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓

ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษา เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๐ ว่าข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาในคดีแพ่ง จนคดีถึงที่สุดแล้ว จำเลยที่ ๑ มิได้ชำระหนี้แก่โจทก์ และไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้โจทก์ได้ กรณีจึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๘ (๕) เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดเป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท ตามฟ้อง และหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้ซึ่งกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนและถึงกำหนดชำระแล้ว และจำเลยที่ ๑ มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถชำระหนี้ได้ จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒

จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์และยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาในขณะที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ว่า เนื่องจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่จะใช้บังคับในคดีนี้ ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไป แม้ว่าคดียังไม่ถึงที่สุดโดยลูกหนี้ (จำเลย) ได้อุทธรณ์คำสั่งศาลอยู่ แต่ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไป น่าจะมีสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว การที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ บังคับแก่คดีนี้ อาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จำเลยจะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖ ซึ่งยังมีได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ดังกล่าว และคดีนี้ศาลยังมีได้มีคำพิพากษาจึงขอให้ศาลรื้อการพิจารณาพิพากษาคดีและการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องนี้ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔ ต่อไป

ศาลจังหวัดนครราชสีมา มิได้ส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ ไปยังศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เพื่อส่งต่อมาศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืน

ต่อมา วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ จำเลยที่ ๑ ถูกคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ จำเลยที่ ๑ ยื่นคำแถลงต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ว่า คดีนี้ จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องไว้ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ได้แย้งว่าในระหว่างที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนอย่างไรๆ ก็ได้ แต่การที่จำเลยที่ ๑ ถูกตัดสิทธิเช่นนี้ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลรื้อการพิจารณาไว้ แล้วส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔ โดยคำร้องดังกล่าว ศาลมีคำสั่งให้สำเนาให้โจทก์แล้ว โจทก์ไม่คัดค้าน จึงขอให้ศาลดำเนินการส่งคำร้องดังกล่าวตามทางการให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลจังหวัดนครราชสีมา นัดฟังคำสั่งศาลฎีกาวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ และมีคำสั่งในวันนั้นว่า จำเลยที่ ๑ ได้โต้แย้งว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔ บัญญัติว่า

เมื่อคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรอการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จึงให้ส่งอ่านคำสั่งศาลฎีกา และส่งคำร้องของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ แล้ว ประชุมปรึกษาลงมติให้รับคำร้องของจำเลยที่ ๑ ไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑ ด้วยคะแนนเสียง ๑๑ ต่อ ๓ ผู้ทำคำวินิจฉัยเป็นฝ่ายเสียงข้างน้อยโดยลงมติว่า ข้อโต้แย้งตามคำร้องของจำเลยที่ ๑ ไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้แถลงด้วยวาจาก่อนลงมติและลงมติในประเด็นว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ จำนวน ๑๒ คน และลงมติให้ยกคำร้องจำนวน ๒ คน (คือ นายจุมพล ณ สงขลา และผู้ทำคำวินิจฉัย) ส่วนผู้ลงมติว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ ไม่มี

ผู้ทำคำวินิจฉัย ซึ่งเป็นผู้ออกเสียงฝ่ายข้างน้อยจึงทำคำวินิจฉัย ดังต่อไปนี้

ปัญหาข้อแรก มีว่า ข้อโต้แย้งตามคำร้องของจำเลยที่ ๑ ต้องด้วยเงื่อนไขตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือไม่ มาตรา ๒๖๔ บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา ๖ และยังไม่มีการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว”

จำเลยที่ ๑ ผู้ร้องโต้แย้งว่า การที่ผู้ร้องถูกศาลจังหวัดนครราชสีมาสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก่อนมีคำพิพากษาให้ล้มละลายและคดียังไม่ถึงที่สุด การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของผู้ร้องตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ เป็นการกระทบสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของผู้ร้อง ซึ่งมีอยู่โดยสมบูรณ์ก่อนมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย ดังนั้น ผู้ร้องจึงเห็นว่า การที่ผู้ร้องถูกจำกัด

สิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตนเองตามพระราชบัญญัติล้มละลายอันเป็นสิทธิที่ผู้ร้องได้รับความคุ้มครองตามมาตรา ๕ มาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ วรรคแรก

เห็นว่า ในชั้นการพิจารณาพิพากษาที่เป็นปัญหาในคดีนี้ของศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ และศาลฎีกาตามชื่อเรื่อง que เรียกว่า “ชั้นพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด” ซึ่งมีหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ศาลจะใช้พิจารณาพิพากษา ๒ ประการ คือ

๑. หลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีล้มละลาย

๒. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาพิพากษา

๑. หลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีล้มละลาย

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้ทั่วไป เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๓ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า :

“เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(๑) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท และ

(๓) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม”

๑. ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

หลักเกณฑ์ข้อนี้เป็นไปตามบทสันนิษฐานของกฎหมาย ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๘

๒. ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท

หลักเกณฑ์ข้อนี้ได้แยกลูกหนี้ผู้จะถูกฟ้องล้มละลายออกเป็นลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา กับลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล โดยลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดานั้นต้องเป็นหนี้จำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท ส่วนลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นต้องเป็นหนี้จำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท

คำว่า “ไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท” และ “ไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท” หมายความว่าลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้ตั้งแต่ห้าหมื่นบาทขึ้นไป และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้ตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป ซึ่งต่างกับคำว่า “เกินกว่าห้าหมื่นบาท” และ “เกินกว่าห้าแสนบาท” เพราะถ้ากฎหมายใช้คำว่า “เกินกว่า” ก็แปลว่าเป็นหนี้ห้าหมื่นบาทและห้าแสนบาทฟ้องไม่ได้ ต้องเป็นหนี้ตั้งแต่ห้าหมื่นหนึ่งบาทและห้าแสนหนึ่งบาทขึ้นไปจึงจะฟ้องได้

นอกจากนี้กฎหมายล้มละลายยังเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้หลายคน ซึ่งมีหนี้เหนือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาคนละไม่ถึงห้าหมื่นบาท และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลคนละไม่ถึงห้าแสนบาท แต่เมื่อรวมจำนวนหนี้กันแล้วเป็นเงินไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาทสำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและเป็นเงินไม่น้อยกว่าห้าแสนบาทสำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลสามารถเข้าชื่อร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าลักษณะหนี้ของเจ้าหนี้แต่ละคนจะเหมือนกันหรือต่างกัน เช่น เจ้าหนี้คนหนึ่งเป็นเจ้าหนี้เงินกู้ เจ้าหนี้อีกคนหนึ่งเป็นเจ้าหนี้ซื้อขาย เมื่อรวมจำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ทั้งสองแล้วเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท ก็สามารถร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้

๓. หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

ในคดีแพ่งสามัญนั้น หนี้ที่เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีได้ จะต้องถึงกำหนดชำระ หากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ก็ยังไม่อำนาจบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้น หนี้ไม่จำเป็นต้องถึงกำหนดชำระเจ้าหนี้ก็ฟ้องล้มละลายได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าหนี้นั้นต้องกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน เหตุที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติไว้เป็นพิเศษต่างจากคดีแพ่งสามัญก็เพราะกฎหมายถือว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว ไม่ควรให้เจ้าหนี้ออกรอเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ซึ่งกว่าจะถึงเวลานั้นเจ้าหนี้อาจได้รับความเสียหายก็เป็นได้ นอกจากนี้การฟ้องคดีล้มละลายยังเป็นการฟ้องเพื่อให้มีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ หาใช่ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยตรงไม่ ดังนั้น กำหนดเวลาชำระหนี้จึงมิใช่สาระสำคัญของการฟ้องคดีล้มละลายแต่ประการใด

คำว่า “หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน” หมายความว่า เป็นหนี้ที่แน่นอนชัดเจนหรืออาจกะจำนวนได้แน่นอน ทั้งนี้ โดยดูตามสภาพแห่งหนี้ หรือจำนวนได้จากตัวทรัพย์สิน เช่น หนี้กู้ยืม หนี้ค่าดอกเบี้ยที่ติดค้าง หนี้ค่าซื้อของเชื่อ หนี้ค่าเช่า เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม อาจมีหนี้บางอย่างที่อาจกำหนดจำนวนได้ไม่แน่นอนในเบื้องต้น เช่น หนี้ค่าเสียหาย เนื่องจากการละเมิดหรือผิดสัญญา หรือหนี้เบี้ยปรับ เดิมนักกฎหมายตีความว่า หนี้เหล่านี้หากศาลยังไม่พิพากษาก็ยังไม่เป็นหนี้ที่แน่นอน แต่ปัจจุบันนี้ถือว่าตัวบทมิได้บัญญัติไว้ชัดแจ้งถึงเพียงนั้น จึงมี

การตีความว่า การละเมิดในบางกรณีค่าเสียหายอาจกำหนดจำนวนได้ไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาทในทันที โดยมีต้องรอให้ศาลพิพากษาเสียก่อน เช่น ลูกหนี้ทำไฟไหม้บ้านของเขาทั้งหลาย หรือขับรถชนคันอื่น ทำให้เสียหายทั้งคัน ดังนี้ โดยสภาพของบ้านหรือรถนั้นเป็นที่เห็นชัดว่าราคาเกินกว่าห้าหมื่นบาทแน่นอน ศาลแพ่งก็เคยรับฟ้องคดีที่มีลักษณะเช่นนี้

หนี้ชนิดเดียวกันอาจเป็นทั้งหนี้ที่กำหนดจำนวนได้แน่นอน และไม่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน เช่น หนี้ตามสัญญาซื้อขาย อาจกำหนดจำนวนหนี้ได้โดยแน่นอนตามราคาสินค้า แต่ถ้ามีการเรียกค่าเสียหายฐานผิดสัญญาดังกล่าว หนี้นั้นก็ยังไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน เช่น หนี้ค่าปรับฐานผิดสัญญา ซึ่งสามารถคำนวณได้จากปริมาณน้ำมันที่จำเลยไม่สามารถส่งมอบให้โจทก์ได้ครบตามจำนวนที่สั่งซื้อ ศาลถือว่าเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๕๓/๒๕๒๖)

แม้เป็นหนี้ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งยังไม่ถึงที่สุดเพราะยังมีการอุทธรณ์ก็ถือว่าเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน เพราะคู่ความต้องผูกพันในผลแห่งคำพิพากษาจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔/๒๕๓๖) ซึ่งหากจำเลยยอมรับว่าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาจริง ก็ยอมผูกพันจำเลย และกำหนดจำนวนได้แน่นอนโดยไม่จำเป็นต้องมีพยานบุคคลมาเบิกความประกอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๓๕/๒๕๓๕)

โดยทั่วไปแล้ว หนี้ค่าเสียหายฐานละเมิด หรือผิดสัญญา รวมทั้งหนี้เบี้ยปรับมักจะเป็นหนี้ที่ไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน จนกว่าศาลจะพิพากษาให้มีการชำระหนี้แล้ว หรือมีการประนีประนอมยอมความกันโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการพิพากษาตามยอมหรือไม่ก็ตาม ยกเว้นในกรณีที่สภาพของความเสียหายนั้นเองอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน ก็ถือว่าหนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ในกรณีมูลหนี้ที่ต้องรับผิดชอบนั้น ย่อมมีทั้งมูลหนี้ส่วนตัว และมูลหนี้ของห้างหุ้นส่วนจำกัดที่หุ้นส่วนผู้จัดการต้องรับผิดชอบไม่จำกัดจำนวน ดังนั้น แม้ฟ้องคดีล้มละลายในมูลหนี้ส่วนตัวแล้ว เจ้าหนี้ก็สามารถฟ้องให้รับผิดชอบในหนี้ของห้างหุ้นส่วนจำกัดได้อีก ตามมาตรา ๕ ประกอบด้วยมาตรา ๘๕ เช่น :

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๖๖/๒๕๒๕ หนี้ที่จำเลยที่ ๒ เป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๒ ให้ล้มละลายในคดีก่อนนั้น เป็นหนี้อันเกิดแก่มูลหนี้ส่วนตัวของจำเลยที่ ๒ โดยเฉพาะ แม้จำเลยที่ ๒ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ๑ จำเลยที่ ๑ แต่ห้าง ๑ จำเลยที่ ๑ ก็ได้เป็นลูกหนี้ที่ถูกฟ้องด้วยโจทก์ผู้เป็นเจ้าหนี้ของจำเลยที่ ๑ จึงมิใช่เจ้าหนี้โดยตรงของจำเลยที่ ๒ ในอันที่จะใช้สิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของจำเลยที่ ๒ ได้ และแม้จำเลยที่ ๒ จะต้องรับผิดชอบในหนี้ของห้าง ๑ จำเลยที่ ๑ ที่มีต่อโจทก์ในฐานะเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการด้วย ก็เป็นเรื่องของเจ้าหนี้ที่อาจใช้สิทธิเรียกให้ชำระหนี้ได้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๗๐ มาตรา ๑๐๘๐ คดีนี้โจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๒ ในฐานะเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการให้ร่วมรับผิดชอบกับหุ้นส่วนจำกัด จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นลูกหนี้โดยตรงของโจทก์ เมื่อจำเลยทั้งสองได้รับการทวงถามให้ชำระหนี้แล้วไม่ชำระโจทก์จึงมีอำนาจฟ้องเป็นคดีนี้

ส่วนกรณีที่โจทก์ฟ้องโดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษานั้น โจทก์ต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๑ มิฉะนั้นไม่มีสิทธิฟ้องคดีล้มละลาย เช่น :

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๒/๒๕๓๖ โจทก์ขอศาลออกหมายบังคับคดีภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่คำพิพากษา โดยมีได้มีการดำเนินการบังคับคดีตามขั้นตอนให้ครบถ้วน จนถึงขณะที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ พันกำหนด ๑๐ ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา จึงหมดสิทธิบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๑ โจทก์ฟ้องขอให้ล้มละลายโดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษา จึงต้องพิพากษาเอาความจริงตามมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ ประกอบด้วยมาตรา ๑๔ เมื่อโจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ตามคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีอาญา โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องให้ล้มละลายในมูลหนี้เดียวกันอีก

หมายเหตุ

ตามมาตรา ๒๗๑ ถ้าฝ่ายแพ้คดี มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคล ซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ ภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น คำว่า “ร้องขอให้บังคับคดี” จึงมิได้มีความหมายเพียงแต่ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนให้ครบถ้วนด้วย แม้แต่ในกรณีที่ศาลชั้นต้นออกหมายบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์และประกาศขายทอดตลาด แต่ไม่สามารถขายได้ เพราะทรัพย์สูญหาย และจำเลยทั้งสามชำระหนี้ให้โจทก์บางส่วนภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาก็ตาม เมื่อหนั้นนั้น โจทก์มิได้ดำเนินการบังคับคดีภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา โจทก์ยอมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสาม และนำหนั้นนั้นมาฟ้องล้มละลายมิได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๔๕๔/๒๕๓๕)

เจ้าหนี้มีประกัน

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้มีประกัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๔ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า :

“ภายใต้บังคับมาตรา ๕ เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(๑) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ

(๒) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่ สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท”

ความในวรรคแรกที่ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๕” นั้น หมายความว่า หากเจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย ก็จะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ เช่นเดียวกับเจ้าหนี้ทั่วไปซึ่งได้อธิบายมาแล้ว ส่วนคำว่า “เจ้าหนี้มีประกัน” ก็มีความหมายของตามบทนิยามศัพท์

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้มีประกันยังมีเพิ่มเติมอีก ๒ ประการคือ ;

๑. ไม่เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

เจ้าหนี้มีประกันที่ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน คือ :

ก. เจ้าหนี้จำนองที่มีได้มีข้อตกลงพิเศษ ทั้งนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๓๓ ที่ว่า :

“ถ้าเอาทรัพย์สินจำนองหลุด และราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดให้หนี้ ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใด ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น”

ซึ่งหมายถึงเจ้าหนี้จำนองโดยทั่วไปที่กฎหมายห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน แต่ถ้าเจ้าหนี้จำนองนั้นมีข้อตกลงพิเศษกับลูกหนี้ว่า เมื่อบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองแล้วได้เงินไม่พอชำระหนี้ ลูกหนี้ยังต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดนั้นอีก ดังนี้ ก็ถือว่าเจ้าหนี้จำนองนั้นมิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ข้อตกลงพิเศษดังกล่าวนี้เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานแล้วว่า ให้ใช้บังคับได้ (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๘/๒๕๑๘)

ข. เจ้าหนี้ที่ต้องห้ามเนื่องจากข้อตกลงในสัญญา เช่น สัญญาจำนำมีข้อตกลงกันว่าเมื่อขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนำแล้ว ได้เงินไม่พอชำระหนี้ ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดดังนี้ เจ้าหนี้ก็ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยสัญญาจำนำนั่นเอง เพราะโดยหลักแห่งกฎหมายนั้นสัญญาจำนำไม่ต้องห้ามมิให้เจ้าหนี้บังคับการชำระหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๗ วรรคท้าย ที่ว่า “ถ้าได้เงินน้อยกว่าจำนวนค้างชำระ ท่านว่าลูกหนี้ก็ยังคงต้องรับใช้ในส่วนที่ขาดอยู่นั้น”

๒. ต้องกล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายจะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่ เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่ สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท

กรณีนี้เป็นเรื่องของเจ้าหนี้มีประกันที่จะเลือกเอา ระหว่างการสละหลักประกันหรือการตีราคา หลักประกัน ซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้วเงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็น จำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท

การสละหลักประกัน ก็เช่น รับจํานำแหวนเพชรไว้จากลูกหนี้ ๑ วง ราคา ๕๐,๐๐๐ บาท เจ้าหนี้อาจยอมสละแหวนวงนั้นให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นำเข้าเป็นกองทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว ยอมเฉลี่ยอย่างเจ้าหนี้สามัญทั่วไปในหนี้ ๕๐,๐๐๐ บาท แต่เจ้าหนี้ส่วนใหญ่่มักจะไม่ยอมสละหลักประกัน เพราะเจ้าหนี้ได้ส่วนเฉลี่ยในคดีล้มละลายเพียงไม่กี่เปอร์เซ็นต์

ส่วนการตีราคาหลักประกันหักกับจำนวนหนี้ก็เช่น รับจํานำแหวนเพชรไว้ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ต่อมาปรากฏว่าเพชรราคาถูกจึงตีราคาแหวนเป็นเงิน ๖๐,๐๐๐ บาท เหลือหนี้อีก ๖๐,๐๐๐ บาท เจ้าหนี้ฟ้องล้มละลายในมูลหนี้ ๖๐,๐๐๐ บาท นั้นได้

อย่างไรก็ตาม ถ้าตีราคาหลักประกัน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจไถ่ถอนเอาทรัพย์สินนั้น มาขายทอดตลาดเสียได้ เช่น รับจํานำแหวนเพชรไว้ ๑๒๐,๐๐๐ บาท แต่แหวนนั้นราคาจริง ๖๐,๐๐๐ บาท ถ้าเจ้าหนี้ตีราคาต่ำไปเพียง ๕๐,๐๐๐ บาท เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็อาจไถ่ถอนแหวนนั้นมาแล้ว ขายได้ตามราคาจริง ๖๐,๐๐๐ บาท ส่วนเจ้าหนี้คงได้รับชำระหนี้เท่าค่าไถ่ถอน ๕๐,๐๐๐ บาท รวมกับ ส่วนเฉลี่ยของหนี้ที่เหลืออีก ๗๐,๐๐๐ บาท สมมติว่าคดีล้มละลายเรื่องนั้นได้ส่วนเฉลี่ย ๑๐ เปอร์เซ็นต์ เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้เพียง ๕๗,๐๐๐ บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจ้าหนี้เสียประโยชน์

ถ้าเจ้าหนี้ตีราคาแหวนตามความเป็นจริง ก็จะได้รับชำระหนี้เท่าราคาแหวน ๖๐,๐๐๐ บาท รวมกับส่วนเฉลี่ยของหนี้ที่ยังขาดอีก ๖๐,๐๐๐ บาท สมมติว่าได้ส่วนเฉลี่ยในคดีนั้น ๑๐ เปอร์เซ็นต์ เจ้าหนี้ก็ได้รับชำระหนี้ ๖๖,๐๐๐ บาท

ถ้าเจ้าหนี้ตีราคาหลักประกันสูงเกินไป เช่น แหวนราคา ๖๐,๐๐๐ บาท ตีราคา ๗๐,๐๐๐ บาท เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะไม่ไถ่ถอนแหวนนั้น หนี้ที่ควรเฉลี่ยได้ก็เหลือน้อยลงเป็นเงินเพียง ๕๐,๐๐๐ บาท ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ได้ ๕,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงินที่เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ ๖๕,๐๐๐ บาท ซึ่งน้อยกว่า การตีราคาตามความจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับเจ้าหนี้มีประกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๔/๒๕๐๔ ทำหนังสือสัญญากู้เงินโจทก์ และรับเงินไปโดยนำไปรับของคลังสินค้ามามอบไว้ ดังนี้ เป็นการกู้เงินโดยมีใบรับของคลังสินค้าเป็นประกัน มีค่าใช้จ่าย และต่อมาจำเลยก็นำสินค้านั้นขายไปหมดแล้ว โจทก์จึงมีค่าใช้จ่ายเจ้าหนี้มีประกันอันจะต้องบังคับตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๐

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๕/๒๕๐๔ เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้กู้เงินโดยลูกหนี้มอบโฉนดยึดไว้เป็นประกันนั้น ไม่มีสิทธิยึดหน่วงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๕๑ จึงมีค่าใช้จ่ายเจ้าหนี้มีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๖

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๓๗/๒๕๓๖ โจทก์ฟ้องจำเลยให้ล้มละลายด้วยหนี้เงินกู้ยืมซึ่งมีบุคคลอื่นจำนองที่ดินเป็นประกัน โจทก์ยอมไม่ใช้เจ้าหนี้มีประกันตามมาตรา ๖ เพราะที่ดินที่จำนองไม่ใช่ทรัพย์สินของจำเลย โจทก์จึงมีค่าใช้จ่ายผู้สิทธิเหนือทรัพย์สินของจำเลยในทางจำนอง จึงสามารถฟ้องจำเลยให้ล้มละลายได้ ตามมาตรา ๕ โดยมีต้องปฏิบัติตามมาตรา ๑๐

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ออกกฎหมายฉบับหนึ่งเพื่อระงับและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชน ด้วยวิธีการที่เรียกว่า “แชร์น้ำมัน” ซึ่งระบาดทั่วไปในหมู่ประชาชน ดังกรณีของนางชม้อย ทิพย์โส เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้เรียกว่า “พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๓” ซึ่งตามมาตรา ๑๐ บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดเป็นบุคคลล้มละลายได้ และกระบวนพิจารณาให้ดำเนินไปตามกฎหมายล้มละลายนี้เอง โดยมาตรา ๑๐ ได้บัญญัติว่า :

“เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน ให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา ๔ หรือมาตรา ๕ เป็นบุคคลล้มละลายได้เมื่อ

(๑) เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สินได้

(๒) เป็นหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินรายหนึ่งหรือหลายรายเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนบาท และ

(๓) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

การฟ้องคดีล้มละลายตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินกระบวนพิจารณาไปตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย โดยให้ถือว่าพนักงานอัยการมีฐานะและสิทธิหน้าที่เสมือนเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์และให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมค่าฤชาธรรมเนียม หรือการต้องวางเงินประกันต่างๆ ตามกฎหมายดังกล่าว

ในการพิจารณาคดีล้มละลาย ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริงตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้เด็ดขาด

ในการพิพากษาคดีล้มละลายตามมาตรา นี้ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับส่วนแบ่งทรัพย์สินของเจ้าหนี้ในลำดับ (๘) ของมาตรา ๑๓๐ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ทั้งหลายโดยให้คำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทนที่เจ้าหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงิน แต่ละรายได้รับมาแล้วก่อนมีการดำเนินคดีล้มละลายประกอบด้วย”

ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จึงถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีล้มละลายอีกฉบับหนึ่ง นอกจากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓

๒. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาพิพากษา

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๓ บัญญัติว่า :

“เมื่อศาลสั่งรับฟ้องคดีล้มละลายไว้แล้ว ให้กำหนดวันนั่งพิจารณาคดีเป็นการด่วนและให้ออกหมายเรียก และส่งสำเนาคำฟ้องไปยังลูกหนี้ให้ทราบก่อนวันนั่งพิจารณาไม่น้อยกว่า ๗ วัน”

กรณีที่อยู่ทักยื่นคำฟ้องคดีล้มละลายต่อศาลตามมาตรา ๑๕๐ นั้น ถ้าฟ้องนั้นถูกต้องศาลก็จะสั่งรับไว้พิจารณา แต่ถ้าไม่ถูกต้องศาลก็จะสั่งไม่รับ หรือสั่งให้แก้ไข หรืออาจจะยกเสียก็ได้ หากศาลสั่งรับฟ้องคดีล้มละลายไว้แล้ว ก็จะกำหนดวันนั่งพิจารณาคดีเป็นการด่วนและให้ออกหมายเรียก พร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องไปยังลูกหนี้ให้ทราบก่อนวันนั่งพิจารณาไม่น้อยกว่า ๗ วัน

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติพิเศษเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายในกรณีที่ว่า กระบวนพิจารณาคดีล้มละลายนั้นให้ดำเนินไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรมตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งต่างจากการฟ้องคดีแพ่งสามัญที่ศาลต้องรอให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลยพร้อมทั้งกำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การเสียก่อน เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแล้ว ศาลจึงนัดชี้สองสถานแล้วจึงนัดพิจารณาต่อไป เว้นแต่ศาลเห็นว่าไม่สมควรชี้สองสถานศาลก็นัดพิจารณาไปเลย

ในคดีล้มละลายนั้น กำหนดให้ศาลส่งหมายเรียกให้จำเลย และส่งสำเนาคำฟ้องให้จำเลยทราบเท่านั้น จำเลยจะยื่นคำให้การหรือไม่ก็ได้ ในทางปฏิบัติจำเลยจะยื่นคำให้การก่อนวันนั่งพิจารณา เพราะจำเลยมีโอกาสทำคำให้การได้ไม่น้อยกว่า ๗ วันก่อนวันนั่งพิจารณา

สำหรับการพิจารณาคดีล้มละลายนั้น เป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ ซึ่งบัญญัติว่า

“ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ นั้น ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้น่าสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”

การพิจารณาคดีล้มละลาย ศาลจะถือเอาคำฟ้องโจทก์หรือพยานหลักฐานของโจทก์เป็นหลัก แม้จำเลยไม่ยื่นคำให้การ หรือไม่มาในวันนัดพิจารณา ศาลก็จะทำการพิจารณาไปโดยทำการสืบพยานโจทก์ฝ่ายเดียว แต่ถ้าจำเลยยื่นคำให้การและมาในวันนัดพิจารณาโดยอ้างพยานหลักฐานสนับสนุนคำให้การของตน ศาลก็จะทำการสืบพยานจำเลยด้วย อย่างไรก็ตามในการพิจารณาของศาล กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องพิจารณาความจริงว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว เป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวมีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท หรือเป็นหนี้เจ้าหนี้หลายคนซึ่งเข้าชื่อกันเป็นโจทก์จำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท และเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน หรือในกรณีที่โจทก์ผู้ยื่นฟ้องเป็นเจ้าหนี้มีประกัน ก็นัดพิจารณาให้ได้ความจริงตามมาตรา ๕ และมาตรา ๑๐ ประกอบกัน จะขาดไปประการใดในประการหนึ่งไม่ได้ เมื่อได้ความจริงครบถ้วนแล้ว ศาลจึงจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ซึ่งมีผลเท่ากับคำพิพากษา เพราะเป็นคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี ด้วยเหตุนี้จำเลยจึงอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งวินิจฉัยตามมาตรา ๑๔

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๒๓/๒๕๑๖ การพิจารณาคดีล้มละลายแตกต่างกับการพิจารณาคดีแพ่งสามัญ เพราะพระราชบัญญัติล้มละลายเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน มีผลในทางตัดสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ฉะนั้น ในการพิจารณาคดีล้มละลายศาลจึงต้องพิจารณาให้ได้ความจริงว่า มีเหตุที่จะฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายดังที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์สองแสนกว่าบาท แต่พยานโจทก์เบิกความว่าจำเลยถือหุ้นในบริษัทหนึ่งถึงสามแสนบาทซึ่งได้ชำระเต็มมูลค่าแล้ว และจำเลยเป็นผู้จัดการบริษัทอีกแห่งหนึ่ง นอกจากนี้ตามบัญชีทรัพย์สินซึ่งจำเลยแนบมาในคำร้องขอสืบพยานยังปรากฏว่าจำเลยมีทรัพย์สินมูลค่ากว่าเก้าแสนบาท การที่จำเลยไม่มาในวันนัดสืบพยานจำเลย ศาลชั้นต้นก็สั่งงดสืบพยานจำเลย โดยถือว่าจำเลยไม่มีพยานมาสืบ และครั้งจำเลยยื่นคำร้องขอสืบพยานโดยอ้างว่ามีได้จึงใจขาดนัด ศาลชั้นต้นก็สั่งยกคำร้องเสีย แล้วฟังพยานโจทก์ฝ่ายเดียวว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว ย่อมไม่เป็นการเพียงพอแก่การพิจารณาหาความจริง ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๘/๒๕๓๕ หนี้ของโจทก์คดีนี้ เป็นหนี้ที่โจทก์อาจชำระได้ในคดีล้มละลายซึ่งโจทก์เองเป็นผู้ฟ้องจำเลยให้ล้มละลายจนศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่โจทก์ยื่นคำขอรับชำระหนี้เมื่อเกินเวลา โจทก์จึงหมดสิทธิเรียกร้องจากจำเลยในคดีล้มละลาย และศาลสั่งยกเลิกการล้มละลายไปแล้ว เพราะมีเจ้าหนี้รายเดียวยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ได้ถอนคำขอรับชำระหนี้ไป หากยอมให้โจทก์เอาหนี้ที่หมดสิทธิเรียกหนี้ในคดีล้มละลายแล้วกลับมาฟ้องเป็นคดีล้มละลายใหม่ เท่ากับอนุญาตให้ขยายระยะเวลาขอรับชำระหนี้ ผิดบทบัญญัติมาตรา ๕๑ การที่ศาลจะสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือพิพากษาล้มละลายนั้น ย่อมทำให้ลูกหนี้ถูกจำกัดสิทธิและไม่สามารถจัดกิจการทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง จึงต้องเป็นไปโดยเหตุสมควรจริงๆ ไม่ใช่เป็นเครื่องมือบีบคั้นลูกหนี้ พฤติการณ์เป็นเหตุไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง

อย่างไรก็ตามได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๑๕/๒๕๓๖ วินิจฉัยว่า กรณีที่ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา ๑๓๕ (๒) แล้ว ต่อมาเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายโดยอาศัยมูลหนี้เดิมอีก มีปัญหาว่าเจ้าหนี้มีอำนาจขอรับชำระหนี้หรือไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คำสั่งยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา ๑๓๕ (๒) ไม่ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สิน ตามมาตรา ๑๓๖ กฎหมายดังกล่าวมิได้ยกเว้นว่าหนี้ใดจะต้องหลุดพ้นเพราะคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย จึงแปลว่าหนี้สินทุกชนิดที่มีอยู่ก่อนฟ้องอย่างไร คงเป็นหนี้สินเช่นเดิมอย่างนั้น คดีนี้แม้หนี้ของลูกหนี้จะได้ความว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เคยสั่งไม่รับชำระหนี้เพราะยื่นพินัยกำหนดแล้วก็ตาม แต่เมื่อศาลยกเลิกการล้มละลายแล้ว หนี้ดังกล่าวย่อมกลับเป็นหนี้ที่สมบูรณ์ ทำให้เจ้าหนี้มีสิทธินำมาฟ้องบังคับคดีได้ รวมถึงนำมาขอรับชำระหนี้ได้ด้วย

จะเห็นได้ว่า กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๑๕/๒๕๓๖ ได้ผ่านขั้นตอนของมาตรา ๑๔ มาแล้ว จึงไม่อาจใช้แนววินิจฉัยของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๘/๒๕๓๕ ได้

นอกจากศาลจะต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ แล้ว ลูกหนี้ยังอาจนำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ทั้งหมด หรือมิฉะนั้นก็มีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ซึ่งหากความจริงปรากฏแก่ศาลดังนี้ ศาลก็จะยกฟ้องโจทก์ เหตุที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง ก็เพราะประสงค์ที่จะให้ศาลพิจารณาอย่างรอบคอบและมีเหตุอันสมควรอย่างแท้จริงที่จะให้ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ซึ่งศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า จำเลยเป็นหนี้โจทก์ ๗๒,๐๐๐ บาท จำเลยเป็นข้าราชการตำแหน่งหัวหน้าแผนก เงินเดือน ๒,๗๐๐ บาท ฐานะราชการ ความประพฤติ และการที่จำเลยไม่เป็นหนี้ผู้อื่นอีก จำเลยยอมอยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้โจทก์ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๖๐/๒๕๑๕) จำเลยเป็นหนี้โจทก์เพียง ๖๕,๑๖๘.๓๑ บาท ซึ่งเป็นจำนวนไม่มากนัก

เมื่อคำนึงถึงอาชีพทนายความและรายได้ของจำเลยทั้งไม่ปรากฏว่าจำเลยมีเจ้าหนี้รายอื่นอีก รูปคดีมีเหตุที่ไม่ควรให้จำเลยล้มละลาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๒/๒๕๓๖) ทั้งนี้ โดยถือว่าเป็นกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องพิจารณาเอาความจริงให้ได้ว่า จำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่ การที่ห้ามนำสืบพยานบุคคล เพื่อให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสารอันเป็นการตัดรอนมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐาน ย่อมขัดต่อพระราชบัญญัติล้มละลาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๒๓๗/๒๕๓๕)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๒/๒๕๓๖ จำเลยยังมีที่ดินและประกอบกิจการโรงพิมพ์แสดงว่า ยังมีทรัพย์สินอยู่มาก และยังประกอบธุรกิจมีรายได้ จึงมีทางขวนขวายหาเงินมาชำระหนี้ให้โจทก์ได้ ส่วนที่ไม่เคยเสียภาษีเงินได้ มิใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาดว่าไม่มีรายได้ เงินฝากที่จำเลยนำมาฝากก่อนเบิกความ ๒ วัน ก็ถือเป็นทรัพย์สินจำเลยที่โจทก์อาจบังคับชำระหนี้ได้ แม้จำเลยเป็นหญิงมีสามี ทรัพย์สินทั้งหมดเป็นสินสมรสที่ต้องแบ่งครึ่ง จึงไม่พอชำระหนี้ นั้น เป็นเรื่องชั้นบังคับคดีที่ต้องว่ากล่าวภายหลัง ไม่ได้ความว่าจำเลยมีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่ควรให้จำเลยเป็นบุคคลล้มละลาย

อย่างไรก็ดี เหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา ๑๔ เป็นข้อที่ศาลจะหยิบยกขึ้นวินิจฉัยก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วคำสั่งนั้นผูกพันลูกหนี้ อยู่และอาจใช้บังคับบุคคลภายนอกได้ด้วย เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิอ้าง มาตรา ๑๔ มาเป็นเหตุขอให้พิพากษา ยกฟ้อง หรือยกคำร้องขอให้ล้มละลายในชั้นนี้ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๐/๒๕๒๖) ดังนั้น ถ้ามีเหตุที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ก็ต้องยกขึ้นวินิจฉัยก่อนที่จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หากมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและถึงที่สุดแล้ว เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิหยิบยกเอาเหตุดังกล่าวมาขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา ๑๓๕ (๒) ได้อีก แต่ได้มีแนววินิจฉัยของศาลฎีกาเรื่องหนึ่ง คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๕๔/๒๕๓๖ ที่หยิบยกเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นขอรับชำระหนี้ และการประนอมหนี้ มาพิจารณาประกอบว่า พฤติการณ์ดังกล่าวเชื่อได้ว่า จำเลยสามารถขวนขวายหาเงินมาชำระหนี้โจทก์ได้ จึงมีเหตุไม่สมควรให้จำเลยล้มละลาย กล่าวคือในชั้นขอรับชำระหนี้คงมีเจ้าหนี้เพียง ๒ ราย จำเลยรับราชการครูระดับ ๗ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ภริยาจำเลยรับราชการครูระดับ ๒ สามารถกู้เงินสหกรณ์ได้ บิดามารดาจำเลยมีทรัพย์สินที่บ้าน ที่นา มารดาภริยาจำเลยมีที่ดิน ชั้นขอประนอมหนี้ จำเลยขอประนอมหนี้โดยยอมชำระหนี้ถึงร้อยละ ๕๐ และไม่ปรากฏว่าจำเลยผิดข้อตกลง ตามข้อวินิจฉัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แม้ศาลไม่ต้องอ้างพฤติการณ์ในชั้นขอรับชำระหนี้และประนอมหนี้ ก็สามารถยกฟ้องโดยถือว่ามีเหตุไม่สมควรให้จำเลยล้มละลายได้แล้ว

เหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ก็เช่นโจทก์นำเอาหนี้จำนวนเดิมซึ่งเคยฟ้องลูกหนี้คนเดียวกันให้ล้มละลายและศาลพิทักษ์ทรัพย์ไปแล้ว แต่โจทก์ไม่ได้ขอรับชำระหนี้ในคดีนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงรายงานศาลให้ยกเลิกการล้มละลายคดีเป็นอันเสร็จสิ้นไปแล้ว โจทก์นำหนี้เดิมนั้นเองบวกกับหนี้ใหม่จำนวนหนึ่งมาฟ้องเป็นคดีล้มละลายใหม่ ศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องโดยวินิจฉัยว่า พฤติการณ์ของโจทก์เป็นเหตุที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย เพราะโจทก์นำเอาหนี้จำนวนเดิมมาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วล้มละลายอีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๖๘/๒๕๐๖)

อนึ่ง การพิจารณาว่าลูกหนี้รวมคนใดมีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้ได้หรือไม่หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือไม่ เป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้รวมแต่ละคน กรณีจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ เป็นลูกหนี้รวมของโจทก์ แม้จำเลยที่ ๑ มีทรัพย์สินพอที่จะชำระหนี้แก่โจทก์ได้ ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นเหตุอื่นที่ไม่ควรให้จำเลยที่ ๒ ล้มละลาย ตามมาตรา ๑๔ ด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๘/๒๕๓๘) แต่ในคดีหนึ่ง ศาลฎีกาพิพากษาว่า จำเลยที่ ๑ แม้ไม่ปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่โจทก์จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้ แต่เมื่อหนี้ตามคำพิพากษาของโจทก์เป็นหนี้ร่วมที่จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์และจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ มีทรัพย์สินเพียงพอชำระหนี้แก่โจทก์ได้ คดีจึงมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้จำเลยที่ ๑ ล้มละลาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๓๐/๒๕๓๕)

หากศาลยังไม่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด กฎหมายไม่ห้ามในการที่เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดจะฟ้องลูกหนี้นั้นเป็นคดีล้มละลายอีก แต่ถ้าศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วกฎหมายห้ามฟ้องลูกหนี้คนเดียวกันนั้นให้ล้มละลายอีก หากมีการฟ้อง ศาลก็จะจำหน่ายคดีล้มละลายเรื่องอื่นๆ ออกไปจากสารบบความ คงเหลือแต่คดีที่ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเพียงคดีเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๑๕ ซึ่งบัญญัติว่า :

“ตราบไต่ที่ลูกหนี้ยังมีได้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดจะฟ้องลูกหนี้นั้นเป็นคดีล้มละลายอีกก็ได้ แต่เมื่อศาลได้สั่งในคดีหนึ่งคดีใดให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ให้จำหน่ายคดีล้มละลายซึ่งเจ้าหนี้อื่นฟ้องลูกหนี้คนเดียวกันนั้น”

สำหรับเจ้าหนี้ผู้ฟ้องคดีในภายหลังซึ่งศาลมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ ซึ่งเป็นวิธีการของกฎหมายล้มละลายที่ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ทุกคนในการที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้โดยเสมอภาคทั่วหน้ากัน แม้เจ้าหนี้นั้นจะมีใช่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายก็ตาม

ตามหลักเกณฑ์ทั้งสองข้อดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายที่ศาลจะ “ใช้บังคับแก่คดี” ในชั้น “สั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด” ซึ่งเป็นชั้นเริ่มต้นคดี คือพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ โดยศาล

มิได้นำมาตรา ๑๕ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ และมาตราอื่นๆ ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ มาใช้บังคับแก่คดีในชั้นนี้แต่ประการใด ดังคำสั่งศาลฎีกาในคำสั่งคำร้องที่ ๕๖๗/๒๕๐๔ ว่า “คดีนี้โจทก์ฟ้องล้มละลายศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ - ๒ เด็ดขาดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔.....” แสดงว่าในชั้นนี้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาด ศาลใช้กฎหมายล้มละลาย มาตรา ๑๔ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายชั้นลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวไว้ แต่คดีนี้จะขอกว่าแต่เฉพาะกระบวนการพิจารณาลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเท่านั้น กล่าวคือหลังจากศาลได้แจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบแล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้ในตอนเริ่มแรกตั้งแต่มาตรา ๑๕ ถึงมาตรา ๒๘ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑๕ คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่า เป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย

ในการยึดทรัพย์นั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใดๆ อันเป็นของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้ได้ครอบครองอยู่ และมีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่นั้นๆ รวมทั้งเปิดตู้ณิรภัย ตู้หรือที่เก็บของอื่นๆ ตามที่จำเป็น

ทรัพย์สินต่างๆ ที่ยึดไว้ตามมาตรานี้ ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่าย หรือถ้าห่วงงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น

มาตรา ๒๐ เมื่อศาลเห็นเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีทรัพย์สินของลูกหนี้ซุกซ่อนอยู่ในโรงเรียน เเคสถาน หรือสถานที่อื่นอันมิใช่เป็นของลูกหนี้ ศาลมีอำนาจออกหมายค้นให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานอื่นของศาล ให้มีอำนาจดำเนินการตามข้อความในหมายนั้น

มาตรา ๒๑ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานไปรษณีย์ โทรเลขส่งโทรเลข ไปรษณีย์ภัณฑ์ จดหมาย หรือหนังสือต่างๆ ที่มีถึงลูกหนี้ ภายในกำหนดเวลาไม่เกินหกเดือนนับแต่วันที่ลูกหนี้ถูกสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

มาตรา ๒๒ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

มาตรา ๒๓ เมื่อลูกหนี้ได้รับทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้ต้องส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครอง ให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น

มาตรา ๒๔ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๕ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจงดการพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้ หรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๒๖ ตราบใดที่ศาลยังมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้จะฟ้องคดีแพ่งอันเกี่ยวกับหนี้ซึ่งอาจชำระได้ตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตราก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๗ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ระหว่างพิจารณาก็ตาม

มาตรา ๒๘ เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งนั้นในราชกิจจานุเบกษา และในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณานั้นให้แสดงการขอให้ล้มละลาย วันที่ศาลมีคำสั่ง ชื่อ ตำบลที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้

ในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น ให้แจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย

คำว่า “พิทักษ์ทรัพย์” เป็นคำรวม คือ หมายรวมถึงการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวและพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

กล่าวโดยหลักทั่วไปแล้ว พินัยทรัพย์หมายความว่า การควบคุมกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของศาล ส่วนลูกหนี้นั้นนั้นหมดอำนาจที่จะจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง

ผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว จะมีผลดังต่อไปนี้ คือ :

๑. โอนความครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้ไปอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กล่าวคือ คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนเป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี เอกสาร และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือสิ่งของของผู้อื่น อันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย (มาตรา ๑๕) นอกจากนี้เมื่อศาลมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้ ซุกซ่อนอยู่ในโรงเรือน เคหสถาน หรือสถานที่อื่นอันมิใช่เป็นของลูกหนี้ ศาลมีอำนาจออกหมายค้นให้แก่ เจ้าพนักงานอื่นของศาล (มาตรา ๒๐) และยิ่งไปกว่านั้นสิ่งของของผู้อื่นซึ่งอยู่ในความครอบครองของ ลูกหนี้ ซึ่งอาจเอามาแบ่งได้ในคดีล้มละลาย ก็ตกอยู่ในอำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะยึดเอามาด้วย (มาตรา ๑๐๕)

อย่างไรก็ตามไม่มีบทกฎหมายใดให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขออายัดที่ดินที่ได้โอนไปเป็น ของบุคคลอื่นแล้ว เว้นแต่จะมีการเพิกถอนการโอนที่ดินดังกล่าวก่อน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๒/ ๒๕๒๕) ดังนั้น หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการอายัดไว้ก่อนมีการเพิกถอนการโอน ย่อมถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องถอนอายัดทรัพย์สินที่ได้อายัดไว้ โดยดำเนินการเพิกถอนการโอนต่อไป ตามมาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๑๕

หากที่ดินพิพาทมีชื่อผู้อื่นเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับลูกหนี้ และมีการแบ่งแยกกรรมสิทธิ์ครอบครอง สักส่วนแล้ว แม้ยังมีได้จดทะเบียนแบ่งแยกโฉนด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีสิทธิขายทอดตลาด เฉพาะส่วนของลูกหนี้เท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๑๘/๒๕๓๗)

๒. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการในเรื่องกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ (มาตรา ๒๒)

อนึ่ง คดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล กฎหมายกำหนดให้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแทนลูกหนี้ต่อไปจนถึงที่สุด หรือจะมีคำขอให้ศาลงดการพิจารณาไว้ ให้เจ้าหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ได้ ซึ่งศาลจะได้สั่งตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๒๕)

๓. ลูกหนี้มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ :

ก. เมื่อทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ต้องส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น (มาตรา ๒๓)

ข. ต้องไปในการประชุมเจ้าหนี้ทุกครั้ง หรือไปให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนตามหมายเรียกและตอบคำถามของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรรมการเจ้าหนี้ หรือเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดในเรื่องเกี่ยวกับกิจการทรัพย์สิน หรือการแบ่งทรัพย์สินระหว่างเจ้าหนี้ทั้งหลายตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือผู้จัดการทรัพย์สินจะสั่งโดยมีเหตุอันสมควร หรือตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ หรือตามที่ศาลจะได้สั่งให้กระทำ แล้วแต่กรณี (มาตรา ๒๔)

ค. ต้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดจำนวนเงินเพื่อใช้จ่ายเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะานุรูป โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้อนุญาตให้ลูกหนี้จ่ายจากเงินที่ลูกหนี้ได้มาในระหว่างล้มละลาย และลูกหนี้จะต้องส่งเงินหรือทรัพย์สินที่เหลือนั้นแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดพร้อมด้วยบัญชีรับจ่าย (มาตรา ๒๗ (๑))

ง. ทุกครั้งที่มียุติได้รับทรัพย์สินอย่างใดจะต้องรายงานเป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบโดยแสดงรายละเอียดเท่าที่สามารถจะทำได้ภายในเวลาอันสมควร และไม่ว่าในกรณีใด ลูกหนี้จะต้องแสดงบัญชีรับจ่ายเสนอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทุกกระยะ ๖ เดือน (มาตรา ๒๗ (๒))

๔. ลูกหนี้ถูกจำกัดสิทธิบางประการ เช่น :

ก. ไม่มีอำนาจกระทำการใดๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์สิน หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายล้มละลาย ทั้งนี้ หมายเฉพาะกิจการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ไม่ใช่กิจการส่วนตัว (มาตรา ๒๔)

ข. ไม่มีอำนาจดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องแก่ทรัพย์สิน เช่น ฟ้องร้องต่อสูคดี ยอมความโดยตนเอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้ดำเนินการแทน (มาตรา ๒๕)

ค. ลูกหนี้ออกไปนอกราชอาณาจักรไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และถ้าย้ายที่อยู่ก็ต้องแจ้งตำบลที่อยู่ใหม่เป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ (มาตรา ๒๗ (๓))

ง. ลูกหนี้ไม่มีสิทธิรับสินเชื่อจากผู้อื่นมีจำนวนตั้งแต่หนึ่งร้อยบาทขึ้นไป โดยมีได้แจ้งให้ผู้นั้นทราบว่าคุณพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย (มาตรา ๑๖๕ (๑))

ตามบทบัญญัติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ เป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนได้ตราขึ้นเพื่อให้การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายและลูกหนี้รวมทั้งประชาชนทั่วไปซึ่งอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำของลูกหนี้ โดยบัญญัติให้อำนาจศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดเสียก่อน หลังจากนั้นจึงให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดำเนินการต่างๆ ได้ตามมาตรา ๑๕ ถึงมาตรา ๒๒ ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติในพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ ดังรายละเอียดปรากฏในคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้น ผู้ทำคำวินิจฉัยเห็นว่า

การพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นวิธีการหนึ่ง ซึ่งกฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือและให้โอกาสลูกหนี้ในอันที่จะขอประนอมหนี้ได้เป็นครั้งแรก ก่อนที่จะให้ล้มละลายเสียเลยในทันที กล่าวคือแม้ปรากฏว่าลูกหนี้เข้าหลักเกณฑ์ที่จะเป็นคณล้มละลายตามฟ้องของโจทก์ ศาลจะไม่พิพากษาให้ล้มละลายในทันที ทั้งนี้ เพราะการล้มละลายทำให้บุคคลต้องเสียชื่อเสียงและถูกจำกัดสิทธิหลายประการ ดังนั้น หากมีทางที่ลูกหนี้จะขอประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ได้ก็ยังมีเวลาก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ล้มละลาย นอกจากนี้ มาตรา ๑๕ วรรคสาม ได้บัญญัติว่าทรัพย์สินต่างๆ ที่ยึดไว้ตามมาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่ายอยู่หรือถ้าห่วงงไว้อาจจะเป็นการเสี่ยงความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น

จริงอยู่ พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ บัญญัติให้กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายดำเนินไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรม และต้องอาศัยกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งเป็นพื้นฐาน เว้นแต่ส่วนใดที่พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ วางบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษ จึงยกเว้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิฉะนั้นให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒ เช่นในกรณีพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้เป็นพิเศษในกฎหมายล้มละลาย ซึ่งแม้คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดยังไม่ถึงที่สุด เพราะมีการอุทธรณ์ฎีกา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และศาลก็สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย

ไปได้ตามระบบกฎหมายล้มละลาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๘๒/๒๕๓๖) จะขอลุเลาการบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๑ ดังเช่นคดีแพ่งธรรมดาหาได้ไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๐/๒๕๓๐)

ตามบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดบุคคลใด เมื่อคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดยังไม่ถึงที่สุดมีการอุทธรณ์ฎีกาต่อไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีอำนาจตามมาตรา ๑๕ ถึงมาตรา ๒๘ เข้าจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อความมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น แม้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘ ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน แต่ก็มีบทยกเว้นว่าขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๕ ถึงมาตรา ๒๘ บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น และประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ จึงถือเป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้หลังจากศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้วโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายและเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง เพราะเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินโดยกฎหมายซึ่งเป็นบทยกเว้นของมาตราดังกล่าว เพราะการจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้และประชาชนทั่วไปอันเป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ไปก่อนนี้ได้อีก เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งก็มีได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด

แต่ตามคำร้องของผู้ร้องในคดีนี้ ปรากฏว่าคดีของผู้ร้องยังอยู่ในชั้นสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๕ แม้มาตรา ๑๕ จะบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ได้ก็ตาม แต่ทรัพย์สินต่างๆ ที่ยึดไว้ตามมาตรา ๑๕ กฎหมายก็ห้ามมิให้จำหน่ายจนกว่าจะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ดังนั้น การที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดตามมาตรา ๑๕ แล้ว แต่ยังมีได้สั่งให้ลูกหนี้ล้มละลาย บทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จึงยังไม่อาจนำมาใช้บังคับแก่ลูกหนี้ได้เต็มที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ สิทธิและเสรีภาพของลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จึงถูกจำกัดเฉพาะ

ในการจัดการทรัพย์สินและการฟ้องร้องคดีตามมาตรา ๒๒ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ ซึ่งก็มีความจำเป็น
ดังกล่าวข้างต้น ส่วนสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ยังไม่ถูกจำกัดจนหมดสิ้นไปเสียทีเดียว
บทบัญญัติในพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ในขั้นตอนการสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จึงยังถือไม่ได้ว่า
เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำร้อง คำร้องของผู้ร้องฟังไม่ขึ้น

วินิจฉัยให้ยกคำร้องของผู้ร้อง

นายปรีชา เฉลิมวณิชย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายผัน จันทรปาน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๔

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๔

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง
อำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑
ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง
อำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๕ หรือไม่

ข้อเท็จจริง

ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ เรื่องผิดสัญญาเบิกเงิน
เกินบัญชีและค้ำประกัน ระหว่างธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ กับบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด
และนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลย คดีหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน
๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘
เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จ ต่อมา เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ โจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัด
นครราชสีมาว่าจำเลยทั้งสองไม่ได้ชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา จึงขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์
ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย
พุทธศักราช ๒๕๕๓ จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ พร้อมกับตัดฟ้องโจทก์ว่า ก่อนฟ้องคดีนี้โจทก์
มิได้บอกกล่าวทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ตามฟ้องเป็นเวลา ๒ คราวติดต่อกัน และมีระยะเวลา
ห่างกันไม่ต่ำกว่าหนึ่งเดือน โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง และก่อนฟ้องคดีนี้ จำเลยทั้งสองถูกเจ้าหน้าที่รายอื่น
ฟ้องเป็นคดีล้มละลายต่อศาลนี้แล้ว การที่โจทก์ฟ้องเป็นคดีนี้อีกจึงเป็นฟ้องซ้อน ขอให้ศาลพิพากษา
ยกฟ้องโจทก์

ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๐ เห็นว่า จำเลยที่ ๑
ยังมีได้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาลที่เป็นมูลฟ้องคดีนี้แก่โจทก์ ดังนั้น จำเลยที่ ๒ ในฐานะ

ผู้ค้าประกันของจำเลยที่ ๑ ในมูลหนี้ดังกล่าว จึงยังคงต้องรับผิดชอบโจทก์ ส่วนปัญหาว่า คำฟ้องของโจทก์เป็นฟ้องช้อนหรือไม่ เห็นว่าตามคำให้การของจำเลยทั้งสองปรากฏว่า เจ้าหนี้รายอื่นเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลายต่อศาลนี้ กรณีจึงมิใช่โจทก์ในคดีนี้เป็นโจทก์ฟ้องในคดีดังกล่าว คำฟ้องของโจทก์ในคดีนี้จึงไม่เป็นฟ้องช้อน และตราบไต่ที่จำเลยทั้งสองยังมีได้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด โจทก์คดีนี้ผู้เป็นเจ้าของหนี้คนหนึ่งยอมฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลายได้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๕ นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาในคดีแพ่งจนคดีถึงที่สุดแล้ว จำเลยที่ ๑ มิได้ชำระหนี้แก่โจทก์ และไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้โจทก์ได้ แม้โจทก์จะมีได้ทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ก่อนฟ้อง โจทก์ก็มีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลายได้ จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒

จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายว่า (๑) ตามฟ้องของโจทก์และทางพิจารณาสืบพยานโจทก์ ว่าจำเลยทั้งสองเป็นหนี้โจทก์ เป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท แต่จากงบดุลของจำเลยที่ ๑ มีเงินค่าหุ้นที่ยังมิได้เรียกจากผู้ถือหุ้นอีกเป็นจำนวน ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท ดังนั้น ทรัพย์สินของจำเลยที่ ๑ จึงมีมากกว่าจำนวนเงินที่เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษา กรณีจึงไม่มีเหตุที่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เด็ดขาด (๒) ตามทางพิจารณาที่ปรากฏในสำนวนพยานโจทก์รับว่า ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ หมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ นั้น โจทก์มิได้ดำเนินการบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสองตามขั้นตอนให้ครบถ้วนนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา คือวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ จนกระทั่งถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๐ จึงพ้นกำหนด ๑๐ ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา โจทก์จึงหมดสิทธิที่จะบังคับคดี เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองให้ล้มละลาย โดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าว จึงไม่มีมูลหนี้ใดที่โจทก์จะอ้างให้ศาลพิพากษาให้จำเลยทั้งสองล้มละลายได้อีก กรณีจึงไม่มีมูลหนี้อันมีจำนวนแน่นอน ซึ่งจะเป็เหตุให้ศาลพิพากษาให้จำเลยทั้งสองล้มละลายได้ (๓) ตามทางพิจารณาของศาล ตลอดจนพยานโจทก์ทุกปาก ต่างเบิกความในทำนองเดียวกันว่า โจทก์ไม่ได้ดำเนินการหรือมอบหมายให้ทนายความมีหนังสือทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่โจทก์ก่อนฟ้องคดีนี้ จึงเป็นกรณีที่โจทก์มิได้บอกกล่าวทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้แก่โจทก์เป็นเวลา ๒ คราวติดต่อกัน โดยมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน ดังนั้น โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง (๔) ตามข้อเท็จจริงที่ว่า จำเลยที่ ๑ มีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน นั้น มีพยานหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่สืบพยานโจทก์เสร็จสิ้นแล้วตามบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมของจำเลยทั้งสอง ฉบับลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๕ ซึ่งจำเลยทั้งสองไม่อาจอ้างต่อศาลได้ก่อนหน้านั้น หากศาลอนุญาตให้จำเลยทั้งสองระบุพยานเพิ่มเติมได้ตามบัญชีระบุพยานดังกล่าว พยานจำเลยทั้งสองสามารถยืนยันสนับสนุนข้อเท็จจริงของจำเลยทั้งสองได้ ว่าจำเลยทั้งสองมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน ซึ่งสามารถชำระหนี้ตามคำพิพากษา

ได้ครบถ้วน และ (๕) การพิจารณาคดีล้มละลาย น่าจะเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เพราะหากศาลพิพากษาโดยพลาดลงไป ทั้งๆ ที่จำเลยมีทรัพย์สินมากกว่าจำนวนที่เป็นหนี้แล้ว จะทำให้จำเลยมีสภาพตายทั้งเป็น เพราะไม่อาจดำเนินธุรกิจได้อีกต่อไป จึงขอให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีคำพิพากษาแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น โดยให้ยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยทั้งสอง

ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ (๑) ปัญหาว่าที่ศาลชั้นต้น ไม่อนุญาตให้จำเลยที่ ๑ ระบุบัญชีพยานเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๕ นั้น ชอบหรือไม่ เห็นว่า ตามคำร้องขอระบุพยานเพิ่มเติมของจำเลยดังกล่าว มีใจความว่าพยานหลักฐานที่ขอระบุพยานเพิ่มเติมจะเป็นการพิสูจน์ถึงทรัพย์สินของจำเลยที่ ๒ แต่คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องจำเลยที่ ๒ และคู่ความมิได้อุทธรณ์เกี่ยวกับจำเลยที่ ๒ กรณีจึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ จึงไม่รับวินิจฉัยให้ (๒) ปัญหาว่า จำเลยที่ ๑ ยังไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่ เห็นว่า ตามบัญชีงบดุล ปรากฏว่า บริษัทจำเลยที่ ๑ ขาดทุนมาโดยตลอด แม้จำเลยที่ ๑ จะยังมีสิทธิ เรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นที่ยังเรียกชำระไม่ครบถ้วน แต่จำเลยที่ ๑ นอกจากจะไม่เคยเรียกให้ผู้ถือหุ้นที่ยังเรียกชำระไม่ครบถ้วนแล้ว ยังมีมติไม่ให้เรียกจากผู้ถือหุ้นอีกด้วย ทั้งที่จำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์มานานและไม่เคยชำระหนี้แก่โจทก์เลย แสดงว่าจำเลยที่ ๑ ไม่เคยตั้งใจที่จะชำระหนี้แก่โจทก์โดยสุจริต ประกอบกับโจทก์นำสืบได้ดังที่ศาลชั้นต้นมีคำวินิจฉัยว่า จำเลยที่ ๑ มีหนี้สินล้นพ้นตัว หาใช่ยังมีทรัพย์สินพอชำระหนี้ไม่ (๓) ปัญหาว่า มูลหนี้ตามคำพิพากษาพ้นกำหนดเวลาในการบังคับคดี จนเป็นเหตุให้โจทก์ไม่อาจฟ้องจำเลยที่ ๑ เป็นคดีล้มละลาย หรือไม่ เห็นว่า ในคดีแพ่งตามคดีหมายเลขแดง ที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ ของศาลชั้นต้นที่โจทก์นำมาเป็นมูลหนี้เพื่อฟ้องจำเลยที่ ๑ เป็นคดีล้มละลายนั้น ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ จึงครบกำหนดเวลาในการบังคับคดีครบ ๑๐ ปี ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๓๘ แต่โจทก์นำมูลหนี้ในคดีแพ่งดังกล่าวมาฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลาย เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ จึงยังไม่พ้นกำหนดเวลาในการบังคับคดี โจทก์ยอมฟ้องจำเลยทั้งสอง เป็นคดีนี้ได้ ส่วนโจทก์จะมีสิทธิยื่นขอรับชำระหนี้ได้หรือไม่ เป็นคนละส่วนกัน และ (๔) ปัญหาว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ จำเลยที่ ๑ อ้างว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะโจทก์มิได้บอกกล่าวทวงถาม แก่จำเลยที่ ๑ เป็นเวลา ๒ คราวติดต่อกัน โดยมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่า ๑ เดือน นั้น เห็นว่า ข้ออ้างของจำเลยที่ ๑ เป็นเพียงข้อสันนิษฐานประการหนึ่งว่า ลูกหนี้เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๘ (๕) หาใช่บทบังคับให้ต้องบอกกล่าว ทวงถามก่อนฟ้องไม่ เมื่อปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษา จำนวนกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยที่ ๑ เป็นคดีล้มละลายได้ หาใช่ไม่มีอำนาจฟ้องไม่ ที่ศาลชั้นต้นพิพากษา มานั้นชอบแล้ว อุทธรณ์ของจำเลยที่ ๑ ล้วนฟังไม่ขึ้นพิพากษายืน

จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ว่า เนื่องจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ อันจะใช้บังคับในคดีนี้ เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษา ให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไป แม้ว่าคดียังไม่ถึงที่สุด โดยลูกหนี้ (จำเลย) ได้อุทธรณ์คำสั่งศาลอยู่ก็ตาม อีกทั้งโดยเหตุผลของกฎหมายแล้ว ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือน บุคคลทั่วไป น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว ซึ่งการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ บังคับแก่คดีนี้ อาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลย ในการที่จำเลยจะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง กรณี จึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ซึ่งยังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ดังกล่าว และคดีนี้ศาลยังมีคำพิพากษา เพราะการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดี ล้มละลาย ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาเท่านั้น จึงขอให้ศาลรื้อการพิจารณาพิพากษาคดีและการพิทักษ์ทรัพย์ ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องนี้ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เป็นบรรทัดฐานต่อไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

จำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกา เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ คัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ ว่า (๑) การที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้บุคคลใดล้มละลายนั้น ย่อมกระทบถึงสิทธิ ความสามารถ สถานะ และทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้ ดังนั้น ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่ง หรือคำพิพากษา พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔ บัญญัติให้ศาลต้อง พิจารณาให้ได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าพิจารณาได้ความจริงให้ศาลมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายให้ศาลยกฟ้อง จำเลยทั้งสองได้ยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงฐานะของจำเลยทั้งสองหรือของจำเลยคนใดคนหนึ่งว่า มีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน และมีความสามารถในการชำระหนี้แก่โจทก์ได้ อันเป็นการพิสูจน์ว่าจำเลย ทั้งสองไม่ได้เป็นบุคคลที่มีหนี้สินถ้นพันตัว แต่ศาลชั้นต้นไม่รับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าว แล้วมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เด็ดขาด จึงเป็นการไม่ให้โอกาสจำเลยที่ ๑ นำพยานเข้าสืบเพื่อ พิจารณาให้ได้ความจริงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔ ซึ่งศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานไว้แล้ว ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๒๓/๒๕๓๘ (๒) ตามมบดุลของ

จำเลยที่ ๑ ที่ระบุว่า ขาดทุนมาตลอดนั้น มิได้หมายความว่า จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถชำระหนี้แก่โจทก์ได้อีกทั้งหากโจทก์จะบังคับจำเลยที่ ๑ ก็อาจกระทำได้โดยบังคับคดีใช้สิทธิเรียกร้องของจำเลยที่ ๑ เรียกให้ผู้ถือหุ้นนำเงินค่าหุ้นที่ค้างชำระมาชำระแก่จำเลยที่ ๑ แล้วโจทก์ก็ขอรับชำระหนี้จากเงินชำระค่าหุ้นดังกล่าวได้จนครบจำนวนหนี้ อีกทั้งมูลหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ ของศาลจังหวัดนครราชสีมา นั้น โจทก์จะบังคับเอากับจำเลยที่ ๒ เพียงคนเดียว หรือจะเลือกบังคับคดีกับจำเลยคนใดคนหนึ่งก็ได้อยู่แล้ว และปรากฏว่าจำเลยที่ ๒ มีทรัพย์สินอื่นอันโจทก์จะบังคับคดีได้พอ กับจำนวนหนี้ตามคำพิพากษาได้อยู่แล้ว แต่โจทก์ก็ไม่ดำเนินการ กรณีจำเลยที่ ๑ จึงไม่ได้เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (๓) การบอกกล่าวให้จำเลยชำระหนี้ก่อนฟ้องล้มละลายนั้น เป็นวิธีการที่โจทก์จะใช้สิทธิฟ้องจำเลยให้เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งหากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวแล้ว จึงจะเข้าข้อสันนิษฐานว่าจำเลยไม่มีทรัพย์สินที่จะนำมาชำระหนี้แก่โจทก์ได้ ดังนั้น การบอกกล่าวจึงเป็นการตั้งสิทธิที่จะเป็นผู้มีอำนาจฟ้องในคดีล้มละลาย ตรงกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่ประสงค์จะให้พิสูจน์ให้ได้ความจริงว่าจำเลยเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวจริง จึงได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๘ (๕) และเกี่ยวกับเรื่องอำนาจฟ้องนี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ขอให้ศาลฎีกาพิจารณาประเด็นนี้ด้วย ดังนั้น จึงขอให้ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสอง โดยให้ยกฟ้องโจทก์หรือให้ศาลชั้นต้นรับบัญชีพยานเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๕ แล้วพิจารณาพิพากษาไปตามรูปความต่อไป

จำเลยที่ ๑ ยื่นคำแถลงต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ว่า คดีนี้จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้อง เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เห็นว่า ในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองในอันที่จะจัดการอย่างใด ๆ ก็ได้ แต่การที่จำเลยที่ ๑ ถูกตัดสิทธิเช่นนี้ จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลรื้อการพิจารณาไว้ แล้วส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ โดยคำร้องดังกล่าว ศาลมีคำสั่งให้สำเนาให้โจทก์แล้ว โจทก์ไม่ได้คัดค้าน จึงขอให้ศาลดำเนินการส่งคำร้องดังกล่าวตามทางการให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลจังหวัดนครราชสีมา ในวันนัดฟังคำสั่งศาลฎีกา เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เห็นว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ ได้แย้งว่า บทบัญญัติเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งตามมาตรา ๒๖๔ แห่งรัฐธรรมนูญ ระบุว่า เมื่อคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรื้อการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จึงให้ส่งคำร้องศาลฎีกาไว้ก่อน และให้ส่งคำร้องของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาต่อไป

ข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก้คดี ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้” และมาตรา ๖ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นกรณีที่จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๘/๒๕๕๐ มีคำร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และเป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก้คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ดังกล่าว รวมทั้งข้อโต้แย้งของจำเลยซึ่งเห็นว่า ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนโดยสมบูรณ์ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๕๘ เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เมื่อศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ข้อกฎหมาย

๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้”

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีได้ ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย”

มาตรา ๓๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) บัญญัติว่า “ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัตินี้ไปใช้บังคับกับกรณีต่างๆ ภายใต้งบร่างรัฐธรรมนูญนี้

(๑) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่ หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว การดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา ๒๕.....”

(๒) พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓

มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”

มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

ข้อพิจารณาและคำวินิจฉัย

พิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีผลในการจำกัดสิทธิของบุคคลผู้ถูกฟ้องล้มละลาย รวมทั้งการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน และสิทธิส่วนบุคคลล้มละลายที่อาจได้รับต่อไปภายภาคหน้า นอกจากกฎหมายล้มละลายจะเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีล้มละลายแล้ว หากต่อมาศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาดย่อมมีผลเป็นการจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้ถูกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น โดยผลของกฎหมาย และหากต่อมาผู้นั้นถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย กฎหมายล้มละลายก็ยังบัญญัติให้บุคคลนั้นยังคงมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของตนเพื่อแบ่งชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หากผู้นั้นไม่ปฏิบัติตามกฎหมายล้มละลายก็ได้กำหนดโทษทางอาญา ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลด้วย ดังนั้น กฎหมายล้มละลายจึงถือเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติในการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” และวรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย” และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ แล้ว เป็นบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินโดยทั่วไป ซึ่งมีข้อยกเว้นว่า การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และเมื่อพิจารณาถึงความมุ่งหมายของกฎหมายล้มละลายแล้ว แม้จะยอมรับกันว่ากฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิของบุคคลรวมทั้งจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้ล้มละลายก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่าเป็นกฎหมายที่บัญญัติเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สาธารณชนเป็นหลักใหญ่ รวมทั้งเพื่อให้ความคุ้มครองแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย รวมทั้งบุคคลทั่วไปด้วย จึงเป็นกฎหมายที่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

ความในมาตรา ๒๕ เป็นบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ซึ่งได้แก่ สิทธิและเสรีภาพตามหมวด ๓ ของรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น แต่มาตรา ๒๕ มีข้อยกเว้นว่า หากการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะก็สามารถกระทำได้ โดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะต้องอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะดังกล่าวเท่านั้นและกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพเช่นว่านี้ต้องเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วยตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง

เมื่อกฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลที่ถูกฟ้องล้มละลาย แต่การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ เป็นกรณีที่บุคคลผู้ถูกจำกัดสิทธินั้น ถูกข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวจึงจะมีผลทำให้บุคคลนั้นถูกจำกัดสิทธิ ทั้งนี้ เพราะกฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสาธารณชน และเพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ไปก่อหนี้ได้อีก ดังนั้น เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายแล้ว จึงเห็นว่าแม้กฎหมายล้มละลายจะเป็นกฎหมายที่มีผลในทางจำกัดสิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ ก็ตาม แต่กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายเฉพาะที่จำกัดสิทธิของบุคคลบางประเภทและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น มิใช่เป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิของบุคคลโดยทั่วไป จึงเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง

ความในวรรคสอง ของมาตรา ๒๕ ได้อธิบายความหมายของกฎหมายที่มีผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งว่า หมายถึง เป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีผลในการจำกัดสิทธิตามความในวรรคนี้ และการจำกัดสิทธิของกฎหมายล้มละลายมีผลบังคับแก่บุคคลผู้ถูกฟ้องล้มละลายทุกคน ไม่เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง นอกจากนั้นหลักการของกฎหมายล้มละลายยังบัญญัติให้ความคุ้มครองในเรื่องการเฉลี่ยทรัพย์เพื่อแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ตามสัดส่วนเสมอกันทุกคนมิใช่เฉพาะแก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งเท่านั้น ทั้งที่ยังมีบทคุ้มครองลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบหนี้ที่อาจยื่นขอรับชำระหนี้ได้ภายในกำหนดเวลาแต่เจ้าหนี้มิได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ ซึ่งมีผลทำให้เจ้าหนี้ที่มีคำขอรับชำระหนี้ไว้หมดสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ด้วย และที่กฎหมายล้มละลายไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้ในมาตรา ๒๕ วรรคสอง นั้น เนื่องจาก

กฎหมายล้มละลายได้ตราขึ้นก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ใช้บังคับ
จึงเข้าตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) ที่มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕
วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับ
เรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ไม่ขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

นายผัน จันทรปาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายมงคล สระภูณิ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง โดยมีรายละเอียดตามคำร้องสรุปได้ดังนี้

๑. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด เป็นโจทก์ฟ้องบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด และนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลย เรื่อง ผิดสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและค้ำประกัน ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน ๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระหนี้เสร็จสิ้น แก่โจทก์ ปรากฏตามคดีหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ คดีหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘

๒. ต่อมาวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ โจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ว่า จำเลยทั้งสองไม่ได้ชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา ขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๐ มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด แต่ยกฟ้องจำเลยที่ ๒

๓. จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ ว่า ที่ศาลชั้นต้นพิพากษานั้นชอบแล้ว อุทธรณ์ของจำเลยที่ ๑ ฟังไม่ขึ้น พิพากษายืน

๔. จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ว่า เนื่องจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ อันจะใช้บังคับในคดีนี้ เป็นการ

กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไป แม้ว่าคดียังไม่ถึงที่สุด โดยลูกหนี้ (จำเลย) ได้อุทธรณ์คำสั่งศาลอยู่ก็ตาม อีกทั้งโดยเหตุผลของกฎหมายแล้ว ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไป น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว ซึ่งการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ บังคับแก่คดีนี้ เป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จำเลยจะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ซึ่งยังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ดังกล่าว และคดีนี้ศาลยังมีคำพิพากษา เพราะการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลาย ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาเท่านั้น ขอให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีและการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องนี้ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ และจำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกา ลงวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ คัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑

๕. ต่อมาจำเลยที่ ๑ ยื่นคำแถลงลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ว่า ตามที่ศาลได้สั่งให้ส่งสำเนาคำร้องแก้โจทก์ จะคัดค้านประการใดให้คัดค้านเข้ามาภายใน ๑๕ วัน แต่โจทก์ไม่ได้คัดค้านคำร้องของจำเลยที่ ๑ ตามคำสั่งของศาล จึงขอให้ศาลส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลจังหวัดนครราชสีมาจึงให้ส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ และมีคำสั่งให้งดอ่านคำสั่งศาลฎีกาไว้ก่อน

ข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๖ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๒๕ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

มาตรา ๔๘ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓

มาตรา ๕ เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(๑) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท และ

(๓) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

มาตรา ๑๔ ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้นั้น ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง

มาตรา ๒๒ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

พิเคราะห์แล้ว มีประเด็นวินิจฉัยเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยเรื่องนี้หรือไม่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย”

เห็นว่า ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยที่ ๑ ในคดีที่ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาดนั้น จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ และยื่นคำร้องโต้แย้งว่า ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว ดังนั้น บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด ที่ใช้บังคับแก่คดีผู้ร้อง ต้องด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ขอให้ศาลส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่อันผู้ร้อง จึงเป็นกรณีที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้

ประเด็นหลักต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่ เห็นว่า ผู้ร้องไม่ได้ระบุมาตราแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ แต่ผู้ร้องได้ถูกศาลจังหวัดนครราชสีมาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว จึงหมายความว่า มาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้หลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดี ผู้ร้องเป็นจำเลยในคดีล้มละลาย จึงตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ กฎหมายล้มละลายมีรากฐานมาจากกฎหมายลักษณะกู้หนี้ยืมสิน ซึ่งมีหลักการเร่งรัดหนี้สินจากลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้มพันตัว ต่อมาพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน ร.ศ. ๑๑๐ ได้ปรากฏคำว่า “ล้มละลาย” ขึ้น ในกฎหมายฉบับนี้เป็นโอกาสให้เจ้าหนี้ร้องต่อศาลให้ตั้งเจ้าพนักงานไปตามรวบรวมทรัพย์สินและบัญชีเพื่อชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นไป แต่จะกักขังหรือจำจองลูกหนี้ไม่ได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะหลบหนีหรือยกย้ายทรัพย์ เมื่อเจ้าพนักงานจัดทำบัญชีเสนอต่อศาลให้ศาลแบ่งเฉลี่ยทรัพย์แก่เจ้าหนี้ตามส่วนมากหรือน้อย จากนั้นจึงพิพากษาให้ลูกหนี้ตกเป็น

บุคคลล้มละลาย ต่อมามีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. ๑๒๗ บัญญัติวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการฟ้องคดีล้มละลายว่าเจ้าหนี้เท่านั้นที่มีสิทธิฟ้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย และกำหนดจำนวนหนี้ที่จะต้องเป็นหนี้ จำนวน ๑,๐๐๐ บาทขึ้นไป และเป็นหนี้ที่แน่นอนด้วย ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. ๑๓๐ ออกประกาศใช้แทน โดยเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ผู้สุจริตสามารถขอลดจากล้มละลายได้ ทั้งมีโอกาสประนอมหนี้เพื่อเลิกคดีล้มละลาย พระราชบัญญัติฉบับนี้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน โดยมีหลักว่าลูกหนี้ที่ถูกฟ้องให้ล้มละลายต้องเป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว และก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ล้มละลายจะต้องมีการพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้เสียชั้นหนึ่งก่อน และในชั้นตอนนี้ลูกหนี้สามารถประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้ กระบวนการพิจารณาล้มละลายถือได้ว่าเป็นการพิจารณาคดีที่แตกต่างไปจากคดีแพ่ง เพราะกฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว เพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายและประชาชนทั่วไปซึ่งอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำของลูกหนี้ และมีบทบัญญัติช่วยลูกหนี้สุจริตที่ก่อหนี้แล้วไม่สามารถชำระหนี้ได้ โดยให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสหลุดพ้นจากหนี้โดยการประนอมหนี้ ปลดจากล้มละลาย และยกเลิกการล้มละลายวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายมีดังนี้

- (๑) รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
 - (๒) ให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับชำระหนี้รวดเร็วขึ้น และเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายน้อยกว่าคดีแพ่ง
 - (๓) ป้องกันมิให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กันอันไม่สมควร และเพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับส่วนแบ่งส่วนเฉลี่ยจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเสมอภาคกันตามส่วนแห่งจำนวนหนี้
 - (๔) ป้องกันมิให้ลูกหนี้ถูกบีบบังคับ เร่งรัดหนี้สิน ด้วยความไม่เป็นธรรมโดยการกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย และให้อำนาจศาลที่จะพิพากษายกฟ้องได้เมื่อมีเหตุสมควรเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ที่สุจริต
 - (๕) ป้องกันมิให้ลูกหนี้มีโอกาสหลอกลวงฉ้อโกงต่อไปได้ง่าย และเพื่อลงโทษลูกหนี้ที่ทุจริต
- ปัญหาต่อไปว่า บทบัญญัติมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง หรือไม่ เห็นว่า รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไว้ในมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง ว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งหมายความว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ แต่ขอบเขตแห่ง

สิทธิในทรัพย์สินและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอาจมีได้โดยมีกฎหมายบัญญัติไว้ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ได้บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” ดังนั้น เจ้าของทรัพย์สินจะมีสิทธิต่างๆ ในทรัพย์สินของตนภายใต้บังคับแห่งกฎหมายด้วย ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่รับรองว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะถูกจำกัดไม่ได้ เว้นแต่อาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ซึ่งมาตรา ๔๘ บัญญัติให้สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินสามารถมีกฎหมายจำกัดสิทธิได้ จึงเห็นได้ว่า มาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้แทนลูกหนี้ได้ เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่จำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้และประชาชนทั่วไป เป็นการสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง และไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

นายมงคล สระแก้ว

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายสุจิต บุญบงการ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๔

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๔

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ความว่า

ศาลจังหวัดนครราชสีมา ได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ เรื่องผิดสัญญา เบิกเงินเกินบัญชีและค้ำประกัน ระหว่างธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ กับบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ และนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลยที่ ๒ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินเป็นจำนวน ๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ โจทก์ได้ยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาว่า จำเลยทั้งสอง ไม่ชำระหนี้ให้แก่โจทก์ตามคำพิพากษา และตกเป็นลูกหนี้ของโจทก์จำนวนถึงวันฟ้องเป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท และจำเลยทั้งสองไม่มีทรัพย์สินอื่นที่จะยึดมาขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้แก่โจทก์ จึงเป็นบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว จึงขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยทั้งสองเด็ดขาดและพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย

ศาลจังหวัดนครราชสีมาได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๐ ว่า เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดเป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท และหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้ซึ่งกำหนดจำนวนได้แน่นอนและถึงกำหนดชำระแล้ว และจำเลยที่ ๑ มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถชำระหนี้ได้ จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒

จำเลยที่ ๑ ยื่นอุทธรณ์เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐ ต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ให้มีคำพิพากษา แก่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น โดยให้ยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยทั้งสอง ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ได้มีคำพิพากษายืนเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑

ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ว่าการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ บังคับคดีนี้อาจเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลย ในการที่จำเลยจะจัดการทรัพย์สินของตนได้ เนื่องจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไป แม้ว่าคดียังไม่ถึงที่สุด จำเลยเห็นว่า ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไป อันน่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ ดังนั้นบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนี้จึงขัดต่อมาตรา ๒๕ แห่งรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดีและการพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยไว้ชั่วคราว แล้วส่งคำร้องนี้ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานต่อไปตามนัยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

นอกจากนั้นเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ จำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกา ขอให้ศาลฎีกาพิพากษา กลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ โดยยกฟ้องโจทก์หรือให้ศาลชั้นต้นรับบัญชีพยานเพิ่มเติมฉบับลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๕

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำแถลงต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ว่า เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ จำเลยได้ขอให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ คำร้องดังกล่าวโจทก์ไม่ได้คัดค้านจึงขอให้ศาลดำเนินการส่งคำร้องดังกล่าวตามทางการให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยต่อไป

ศาลจังหวัดนครราชสีมา ได้นัดฟังคำพิพากษา คำสั่งศาลฎีกาในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ในวันนั้นศาลเห็นว่าเมื่อจำเลยที่ ๑ ได้โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ บัญญัติว่า เมื่อคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรอกการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นนั้นตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จึงให้คัดอ่านคำสั่งศาลฎีกา และส่งคำร้องของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยก่อนมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการ พิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้ พิจารณาวินิจฉัย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความ ตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณา ก็ได้”

ในเรื่องนี้จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาล มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา ๖ บทบัญญัติที่จำเลยโต้แย้งนั้นเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น คำโต้แย้งดังกล่าวยังได้ระบุความเห็น ของจำเลยว่า ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนโดยสมบูรณ์ คำโต้แย้งนั้นเป็นสาระสำคัญ จึงเป็นสาระที่ควรจะได้รับพิจารณา นอกจากนั้นคดีก็ถือว่ายังไม่สิ้นสุด เนื่องจากศาลจังหวัดนครราชสีมายังไม่ได้อ่านคำสั่งศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับเรื่องนี้ไว้ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปตามคำร้องมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิ และเสรีภาพนั้นมิได้” วรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้อง ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย” และวรรคสาม บัญญัติว่า “บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม” รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ได้ห้ามการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เว้นแต่มีกฎหมายเฉพาะที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ให้จำกัด

สิทธิและเสรีภาพดังกล่าว การจำกัดสิทธิและเสรีภาพทำได้เท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นไม่ได้ ส่วนวรรคสองเป็นการขยายความกฎหมายเฉพาะที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นว่าต้องเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่ใช่ตราขึ้นเพื่อใช้กับกรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเจาะจง และในกฎหมายเฉพาะนั้นต้องระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการออกกฎหมายดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓๕ ได้บัญญัติไว้ว่า วรรคสองและวรรคสาม แห่งมาตรา ๒๕ นี้ยังไม่ใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” มาตรา ๔๘ นี้ เป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินโดยทั่วไป สิทธิดังกล่าวมีขอบเขตเพียงใด และการจำกัดมิได้มากนักน้อยเพียงใดนั้นจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ คือต้องมีการตรากฎหมายขึ้นมาเพื่อกำหนดขอบเขตแห่งสิทธิและจำกัดสิทธิเช่นว่านั้น

ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ การกำหนดขอบเขตและการจำกัดสิทธิข้างต้นโดยกฎหมายทำได้มากนักน้อยเพียงใด รัฐสภาสามารถออกกฎหมายกำหนดขอบเขตและจำกัดสิทธิดังกล่าวโดยไม่มีข้อจำกัดได้หรือไม่ ในเรื่องนี้จำต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่าประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและใช้ระบบเศรษฐกิจเสรี ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ ที่บัญญัติว่า “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” และมาตรา ๕๐ ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม”

ระบอบประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจเสรีมีหลักการที่สำคัญประการหนึ่งคือ หลักการบุคคลที่ให้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและกิจการธุรกิจและยอมรับในกลไกตลาดเสรี เป็นการยอมรับความสำคัญของปัจเจกชน ดังนั้น บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง จึงเป็นการรับรองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน อันถือว่าเป็นหลักการที่บุคคลมีสิทธิดังกล่าว เมื่อถือเป็นหลักเช่นนี้แล้ว การออกกฎหมายมากำหนดขอบเขตหรือจำกัดสิทธิย่อมต้องมีข้อจำกัดเช่นกัน เพราะถ้ายอมให้รัฐสภาออกกฎหมายกำหนดขอบเขตและจำกัดสิทธิอย่างไรก็ได้ หลักการที่บุคคลมีสิทธิในทรัพย์สินจะไม่มี ความหมายแต่อย่างใด ดังนั้น การออกกฎหมายข้างต้นต้องเป็นไปตามความในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ คือ ต้องเป็นกฎหมายเฉพาะและจำเป็น และไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธินั้น

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ที่เกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สิน หลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ได้แก่ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่มีความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายให้ศาลยกฟ้อง” ในการพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ และมาตรา ๑๐ นั้น คือพิจารณาเอาความจริงตามที่มาตรา ๕ บัญญัติไว้ว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) ลูกหนี้นี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ (๓) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม” และตามที่มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๕ เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันและ (๒) กล่าวในฟ้องว่าถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายหรือดีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท”

ส่วนมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้ (๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป (๒) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น (๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

บทบัญญัติทั้งมาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ นั้น เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน โดยที่มาตรา ๑๔ เป็นการให้อำนาจแก่ศาลที่จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ก่อนที่จะถูกศาลสั่งเป็นบุคคลล้มละลาย และเมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว มาตรา ๒๒ ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ การจำกัดสิทธิข้างต้นเป็นการจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และกฎหมายดังกล่าวคือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ นั้นเป็นกฎหมายเฉพาะ คือเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อจำกัดสิทธิของบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวเท่านั้น และเป็นกฎหมายที่ออกมาเท่าที่จำเป็น ดังในกรณีของมาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ ที่ให้อำนาจศาลมีคำสั่ง

พิกษัตริย์ของลูกหนี้ได้ก่อนล้มละลายนั้น และให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการทรัพย์สิน เป็นความจำเป็น ถ้าไม่มีอำนาจเช่นนั้น ลูกหนี้อาจดำเนินการจำหน่ายหรือโอนทรัพย์สินของตนให้ผู้อื่น อันจะทำให้การรวบรวมทรัพย์สินรวมทั้งสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้เพื่อนำมาแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ จะเป็นไปไม่ได้ วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายคือเพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์ ของเจ้าหนี้ทั้งหลายให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และเพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้ได้เร็วขึ้นและให้ เจ้าหนี้ได้รับส่วนแบ่งจากทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างเสมอภาคไม่มีเจ้าหนี้คนใดได้เปรียบเสียเปรียบ จึงต้องบัญญัติให้ศาลและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจข้างต้นตามมาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๒ ตามลำดับ

นอกจากนี้มาตราทั้งสองยังหาได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิในทรัพย์สินไม่ เพราะ เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่ถูกสันนิษฐานว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัวเท่านั้น ส่วนสิทธิใน ทรัพย์สินของบุคคลอื่นไม่ได้ถูกกระทบกระเทือนไปด้วย

ด้วยเหตุผลข้างต้นจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็น บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ไม่ขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

นายสุจิต บุญบงการ
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายสุจินดา ยงสุนทร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๔

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๔

เรื่อง ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ (บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด) ในคดีล้มละลายหมายเลขแดง ที่ ล. ๕/๒๕๕๐ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ

ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

ศาลจังหวัดนครราชสีมาได้มีหนังสือ ที่ ขธ ๐๒๐๐.๓๐๑/๑๘๓๕๔ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ (บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด) ในคดีล้มละลายหมายเลขแดง ที่ ล. ๕/๒๕๕๐ (ระหว่างธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ กับ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด และ นายไพบุลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลย) ซึ่งร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่ ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ปรากฏว่า เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ศาลจังหวัดนครราชสีมาได้พิพากษาให้จำเลยที่ ๑ (บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด) และจำเลยที่ ๒ (นายไพบุลย์ รัตนเศรษฐ์) ในคดีหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ ร่วมกันชำระเงิน ๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จ ต่อมาในวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ โจทก์ได้ยื่นฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลายต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาอีกว่า จำเลยมิได้ชำระหนี้ขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาดและพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธและต่อสู้ว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องเพราะโจทก์มิได้บอกกล่าวทวงถาม (สองคราวติดกัน) ให้ชำระหนี้ และก่อนหน้านี้อำนาจฟ้องถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องเป็นคดีล้มละลายต่อศาลนี้แล้ว ฟ้องของโจทก์จึงเป็นฟ้องซ้อนขอให้ศาลพิพากษายกฟ้อง ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๐ ว่า จำเลยที่ ๑ ยังมีได้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นมูลฟ้อง จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้ค้ำประกัน จึงยังคงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ คดีนี้ไม่เป็นฟ้องซ้อน และศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืน

จากสำนวนคดีที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งมาปรากฏว่า จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ได้แย้งต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาว่า “...เนื่องจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ อันจะใช้บังคับในคดีนี้ เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้นี้ล้มละลายต่อไป แม้ว่าคดียังไม่ถึงที่สุด อีกทั้งโดยเหตุผลของกฎหมายแล้ว ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลโดยทั่วไปอันน่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ก็ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันจะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว ซึ่งการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ บังคับแก่คดีนี้ อาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงขัดต่อมาตรา ๒๕ วรรคแรก และต้องด้วยมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลรื้อการพิจารณาพิพากษาคดีและการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว เพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ”

ต่อมาในวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นฎีกา และยื่นคำแถลงลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ว่า “คดีนี้จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องว่าในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายนี้ จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองในอันที่จะจัดการอย่างใด ๆ ก็ได้ แต่การที่จำเลยที่ ๑ ถูกจำกัดสิทธิเช่นนี้จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลรื้อการพิจารณาไว้ แล้วส่งคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามนัยมาตรา ๒๖๔ แห่งรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องฉบับลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ซึ่งศาลได้โปรดมีคำสั่งว่าสำเนาให้โจทก์ จะคัดค้านประการใดให้คัดค้านเข้ามาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันรับสำเนา ให้จำเลยที่ ๑ นำส่งภายใน ๗ วัน จำเลยที่ ๑ ได้นำส่งสำเนาคำร้องตามคำสั่งศาลแล้ว ครั้นครบกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันที่โจทก์ได้รับสำเนาคำร้องดังกล่าวข้างต้น โจทก์ไม่ได้คัดค้านคำร้องของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ จึงเห็นว่าคำร้องของจำเลยที่ ๑ ฉบับลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ นั้น ควรส่งไปตามทางการให้ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัย แต่ปรากฏว่ายังมีได้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไปแต่อย่างใด จึงขอให้ศาลได้โปรดดำเนินการส่งคำร้องฉบับดังกล่าวข้างต้นตามทางการให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย...”

การรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ผู้ร้องได้ขอให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีคำวินิจฉัย

ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย” พิจารณ์แล้วเห็นว่า ข้อโต้แย้งของผู้ร้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

๑. บทบัญญัติแห่งกฎหมายล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ และศาลฎีกาจำต้องใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น

๒. เงื่อนไขอีกประการหนึ่งตามมาตรา ๒๖๔ ก็คือ เรื่องหรือคดีของผู้ร้องจะต้องอยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม มิใช่เป็นคดีที่ศาลยุติธรรมได้พิจารณาพิพากษาและคดีถึงที่สุดแล้ว ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ร้องได้เสนอคำร้องตั้งแต่วันชั้นศาลอุทธรณ์แล้ว แต่จากเอกสารประกอบคำร้องไม่อาจทราบเหตุโดยแน่ชัดว่าทำไมจึงมิได้ส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญตามที่ขอ จนกระทั่งในวันที่มีการนัดหมายคู่ความไปฟังคำสั่งของศาลฎีกา ผู้ร้องได้แถลงอ้างถึงคำร้องโต้แย้งของตนลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ อีกครั้งหนึ่ง และขอให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลจังหวัดนครราชสีมาจึงดการอ่านคำสั่งของศาลฎีกาไว้ และส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๐ วรรคท้าย เมื่อศาลได้อ่านคำพิพากษาวันใด ให้ถือว่าวันนั้นเป็นวันที่พิพากษาคดีนั้น และมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายดังกล่าวก็บัญญัติไว้ว่า คำพิพากษาให้ถือว่าผูกพันคู่ความนับตั้งแต่วันที่ได้พิพากษา เมื่อคำนึงถึงบทบัญญัติทั้งสองที่กล่าวแล้วเห็นว่า โดยที่ยังไม่ได้มีการอ่านคำพิพากษาศาลฎีกา คดีนี้จึงถือได้ว่ายังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ซึ่งศาลย่อมสามารถรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวก่อนได้ และเนื่องจากคดีนี้เป็นคดีฟ้องล้มละลาย การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้โดยเด็ดขาด เป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ล้มละลายเท่านั้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นว่าคำร้องของผู้ร้องเป็นไปตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญชอบที่จะรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัย

ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคแรก โดยผู้ร้องมิได้ระบุว่าบทบัญญัติมาตราใดแห่งพระราชบัญญัติล้มละลายดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่จากเหตุผลที่ผู้ร้องหยิบยกขึ้นสนับสนุนความเห็นของตนนั้น พออนุมาน

ได้ว่า ผู้ร้องหมายถึงบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่ให้อำนาจศาลในการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ซึ่งได้แก่มาตรา ๑๔ และที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจเบ็ดเสร็จแทนตัวลูกหนี้ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในเรื่องทั้งปวงตามมาตรา ๒๒ ซึ่งบัญญัติว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งจะตกเป็นของลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิที่จะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เนื่องจากการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้โดยศาลเป็นการสั่งที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติล้มละลาย และมีผลทำให้สิทธิในการจัดการ ควบคุม และดูแลทรัพย์สิน ตกไปเป็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียว โดยลูกหนี้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ต้องสูญเสียสิทธิของตนไป ผู้ร้องจึงเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมีผลเป็นการจำกัดสิทธิของตนที่ควรได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ และเป็นการละเมิดมาตรา ๒๕ วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้”

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า แม้มาตรา ๒๕ วรรคแรก จะบัญญัติห้ามการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ก็จริง แต่ในขณะเดียวกันบทบัญญัตินี้เอง ก็ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวย่อมจะกระทำได้ “โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” จึงเห็นได้ว่า การห้ามการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ โดยมาตรา ๒๕ มิได้เป็นการบ่งห้ามโดยเด็ดขาด และถ้ากรณีใดอยู่ในข่ายของข้อยกเว้นตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพก็ย่อมจะกระทำได้ตามวิธีการ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่มาตรา ๒๕ วรรคแรก กำหนดไว้ดังนี้

(๑) จะต้องมิอำนาจให้กระทำได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(๒) จะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

(๓) จะต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่ถูกจำกัดนั้น

จะเห็นได้ว่า มาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญ เป็นบทบัญญัติที่วางหลักการทั่วไปในการห้ามมิให้จำกัดสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ พร้อมกับได้กำหนดวิธีการ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวไว้ด้วยในลักษณะกว้างๆ และเป็นการทั่วไป แต่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะกระทำได้หรือไม่ เพียงไร นั้น ย่อมต้องขึ้นอยู่กับบทบัญญัติที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นการเฉพาะอีกด้วย

การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินนั้น รัฐธรรมนูญมีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา ๔๘ ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง” ดังนั้น การจำกัดสิทธิดังกล่าว ในประเด็นที่ว่า จะกระทำได้เพียงไรและต้องเป็นไปตามวิธีการ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขประการใดบ้างนั้น จึงย่อมต้องขึ้นอยู่กับข้อความในมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญเป็นเกณฑ์ ซึ่งมาตรานี้ก็ได้บัญญัติไว้แต่เพียงสั้นๆ ว่า “ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ในคดีที่เป็นปัญหานี้ ผู้ร้องในฐานะจำเลยที่กำลังถูกฟ้องให้ล้มละลาย ได้คัดค้านการจำกัดสิทธิของตนโดยคำสั่งของศาลให้พิทักษ์ทรัพย์สิน และโดยอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วอำนาจของทั้งศาลและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่างก็เป็นอำนาจที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ให้ไว้ตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ ตามลำดับ ดังนั้น การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของผู้ร้อง จึงเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับข้อความในมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ “เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” อยู่แล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ถึงแม้สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินจะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ของบุคคลที่เป็นลูกหนี้ซึ่งกำลังถูกฟ้องให้ล้มละลาย ย่อมสามารถถูกกำหนดหรือถูกจำกัดได้โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติล้มละลายนั่นเอง เพราะฉะนั้น มาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ จึงเป็นการจำกัดสิทธิที่เป็นไปตามวิธีการข้อ (๑) ข้างต้นที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๕ วรรคแรก ของรัฐธรรมนูญแล้ว

สำหรับหลักเกณฑ์ ข้อ (๒) ที่ว่าการจำกัดสิทธิจะต้องกระทำเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น มีข้อสังเกตว่า มาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญมิได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินไว้แต่อย่างไร ซึ่งในประเด็นนี้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวมีข้อความที่แตกต่างไปจากมาตราอื่นๆ ของรัฐธรรมนูญอีกหลายมาตรา เช่น มาตรา ๓๖ ที่ว่าด้วยเสรีภาพในการเดินทาง มาตรา ๓๕ ที่ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ฯลฯ และมาตรา ๕๐ ที่ว่าด้วยเสรีภาพในการประกอบกิจการ หรือประกอบอาชีพ ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินซึ่งต่างจาก

สิทธิและเสรีภาพในเรื่องอื่นๆ อาจมีวัตถุประสงค์เป็นนานาประการที่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา จึงเป็นการยากที่รัฐธรรมนูญจะกำหนดไว้ล่วงหน้าในลักษณะตายตัวและถาวรได้ ดังนั้น มาตรา ๔๘ จึงมีเจตนาเปิดทางให้รัฐสภาสามารถกำหนดขอบเขตแห่งสิทธิ หรือจำกัดสิทธินี้ได้ตามที่รัฐสภาพิจารณา เห็นสมควรและสอดคล้องกับแนวความคิดและนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแห่งยุคและสมัย และหลักเกณฑ์ข้อนี้ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคแรก จึงย่อมไม่มีผลใช้บังคับกับการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติล้มละลายก็ย่อมมีจุดมุ่งหมาย ในตัวเอง คือ การให้ความคุ้มครองและความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ บุคคลภายนอกผู้สุจริต และในตอนสุดท้าย ก็แก่ตัวลูกหนี้เอง เพื่อให้บุคคลนี้สามารถเริ่มชีวิตและตั้งตัวใหม่ได้โดยปลอดจากภาระหนี้สินที่เคยมีอยู่ อย่างสิ้นพันธุ์ เพื่อการนี้จึงจำเป็นต้องจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลผู้ตกเป็นลูกหนี้ในสถานะ เช่นว่านี้ และการจำกัดสิทธิดังกล่าวโดยมาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ก็มีได้กระทำเกินขอบเขตแห่งความจำเป็นเพื่อให้สามารถบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย ที่กล่าวได้

เงื่อนไขประการสุดท้ายตามมาตรา ๒๕ วรรคแรก ของรัฐธรรมนูญ ห้ามมิให้การจำกัดสิทธิ และเสรีภาพมีผลกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น พิเคราะห์แล้วเห็นว่า คำสั่งของ ศาลที่สั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ภายหลังที่ศาลได้ตรวจสอบพยานหลักฐานจนได้ความจริงแล้วว่า ลูกหนี้มีหนี้สินสิ้นพันธุ์ อันมีผลทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินแทน ลูกหนี้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ก็ยังมีได้กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิของลูกหนี้ เพราะ ภายใต้กฎหมายล้มละลายลูกหนี้ก็ยังคงเป็นผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินของตนและมีช่องทางที่จะกลับคืน เข้าสู่สถานภาพเดิมของตนได้อีก เช่น โดยวิธีการประนอมหนี้ และการปลดจากล้มละลาย เป็นต้น

อาศัยเหตุและผลตามที่กล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน โดยเฉพาะมาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ เป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๕ วรรคแรก และไม่ขัดด้วยมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญ

นายสุจินดา ยงสุนทร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมา ส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดง ที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ของศาลจังหวัดนครราชสีมาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าผู้ร้องตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ ของศาลจังหวัดนครราชสีมา โดยมีธนาคารกรุงเทพ จำกัด เป็นโจทก์ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด ผู้ร้อง เป็นจำเลยที่ ๑ นายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ เป็นจำเลยที่ ๒ และศาลจังหวัดนครราชสีมาได้มีคำพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน ๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ คดีถึงที่สุดแล้ว

ในชั้นบังคับคดี ปรากฏว่าไม่มีทรัพย์สินอื่นใดที่โจทก์จะยึดมาขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ได้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลายโดยอ้างว่า จำเลยทั้งสองเป็นหนี้เงินต้น ๒๑๑,๕๑๒.๐๗ บาท ดอกเบี้ย ๓๕๐,๒๖๐.๗๐ บาท รวมเป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท โดยโจทก์อ้างมูลเหตุแห่งการยื่นฟ้องคดีล้มละลาย คือ

- ๑) ผู้ร้องจำเลยที่ ๑ เป็นลูกหนี้โจทก์เป็นจำนวนเงินเกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท
- ๒) จำเลยที่ ๒ เป็นลูกหนี้โจทก์เป็นจำนวนเงินเกินกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท
- ๓) มูลหนี้เป็นหนี้ที่กำหนดจำนวนได้แน่นอนตามคำพิพากษาของศาล ศาลจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งคดีถึงที่สุดแล้ว

ดังนั้น จึงเข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า จำเลยทั้งสองเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๕ (๒) และ (๓) ปรากฏตามคดีหมายเลขดำ ที่ ล. ๑๗/๒๕๓๘

ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาว่า ผู้ร้องเป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดเป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาทจริง และหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้ที่กำหนดจำนวนได้แน่นอนและถึงกำหนดชำระแล้ว และผู้ร้องเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้ได้ จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ผู้ร้องเด็ดขาด แต่ยกฟ้อง จำเลยที่ ๒ ตามคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐

ผู้ร้อง อุทธรณ์

ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ผู้ร้องยื่นคำร้องอ้างว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ให้ล้มละลาย และคดียังไม่ถึงที่สุด จึงเป็นการจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของบุคคล ย่อมเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ขอให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น คือให้พิทักษ์ทรัพย์ ผู้ร้อง เด็ดขาด

ผู้ร้อง ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑

ก่อนวันนัดฟังคำพิพากษาของศาลฎีกา ผู้ร้องยื่นคำแถลงขอให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ในวันนัดฟังคำสั่งศาลฎีกา ศาลจังหวัดนครราชสีมาจึงให้งดการอ่านคำสั่งศาลฎีกาไว้ก่อนและ ส่งคำร้องของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

พิเคราะห์แล้ว มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยคือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ให้ล้มละลาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ที่บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ล้มละลายคือ มาตรา ๒๒ ซึ่งบัญญัติว่า เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เห็นว่า กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีผลในการจำกัดสิทธิของบุคคลผู้ถูกฟ้องล้มละลายรวมทั้งการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน และสิทธิที่บุคคลล้มละลายอาจได้รับต่อไปในภายภาคหน้า นอกจากกฎหมายล้มละลายจะเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีล้มละลายแล้ว หากต่อมาศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาดย่อมมีผลเป็นการจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้ถูกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินโดยทั่วไป ซึ่งมีข้อยกเว้นว่า การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิของบุคคลและจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของบุคคล ผู้ล้มละลาย แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายแล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่บัญญัติเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สาธารณชนเป็นหลักใหญ่ และเพื่อให้ความคุ้มครองแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายรวมทั้งบุคคลทั่วไปด้วย ซึ่งเป็นกฎหมายที่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ เป็นบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ซึ่งได้แก่ สิทธิและเสรีภาพตามหมวด ๓ ของรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิเสรีภาพ

ของบุคคล ที่ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น แต่มาตรา ๒๕ มีข้อยกเว้นว่า หากการจำกัด สิทธิและเสรีภาพนั้นอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะ ก็สามารถกระทำได้ กล่าวคือการจำกัดสิทธิและ เสรีภาพของบุคคลจะต้องอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะเท่านั้น และกฎหมายที่จำกัดสิทธิและ เสรีภาพเช่นว่านั้น ต้องเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด กรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ ในการตรากฎหมายนั้นด้วย ตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง

แม้ว่ากฎหมายล้มละลายจะเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลที่ถูกฟ้อง ล้มละลาย แต่การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ เป็นกรณีที่บุคคลผู้ถูกจำกัดสิทธินั้นถูกข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า บุคคลผู้นั้นเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว จึงจะมีผลทำให้บุคคลนั้นถูกจำกัดสิทธิ ทั้งนี้ เพราะกฎหมาย ล้มละลายมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสาธารณชน และเพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถใน การชำระหนี้ไปก่อหนี้ได้อีก ดังนั้น เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายแล้ว จะเห็นว่า กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายเฉพาะ จึงเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง เพราะความใน วรรคสองของมาตรา ๒๕ ได้อธิบายความหมายของกฎหมายที่มีผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ตามวรรคหนึ่งว่าหมายถึงเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่ กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง..... และการจำกัดสิทธิของกฎหมาย ล้มละลายมีผลบังคับแก่บุคคลผู้ถูกฟ้องล้มละลายทุกคน ไม่เฉพาะแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง กฎหมาย ล้มละลายไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้ตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง เพราะกฎหมายล้มละลายฉบับนี้บัญญัติขึ้นก่อนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันโดยที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีข้อยกเว้น ตามมาตรา ๓๓๕ ที่มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมาย ที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้..... ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติล้มละลายเป็นกฎหมาย ที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จึงเข้าข้อยกเว้นที่ไม่ต้องเป็นไปตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาตรา ๒๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘

นายสุวิทย์ ธีรพงษ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาได้ส่งสำนวนคดีล้มละลาย หมายเลขแดงที่ ถ. ๕/๒๕๕๐ ระหว่าง ธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด กับพวก จำเลย ตามหนังสือที่ ยธ ๐๒๐๐.๓๐๑/๑๘๗๕๔ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ โดยมีคำร้องของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ สรุปความได้ว่า ศาลจังหวัดนครราชสีมาได้พิพากษาตัดสินคดีเรื่อง ผิดสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและค้ำประกันเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ให้จำเลยทั้งสอง (บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ และนายไพฑูย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลยที่ ๒) ร่วมกัน ชำระเงิน ๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมทั้งดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ต่อมาในวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ ได้ยื่นฟ้องต่อศาลขอให้มีการพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษา ให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ เพราะจำเลย ทั้งสองไม่ชำระหนี้ให้แก่โจทก์เป็นเงินต้น ๒๑๑,๕๑๒.๐๗ บาท ดอกเบี้ย ๓๕๐,๒๖๐.๗๐ บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๐ โดยสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด เพราะข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ภายหลังที่ศาล มีคำพิพากษาในคดีแพ่งจนคดีถึงที่สุดแล้ว จำเลยที่ ๑ มิได้ชำระหนี้แก่โจทก์และไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่ง อย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ให้โจทก์ได้ กรณีจึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นผู้มีหนี้สิน ล้นพ้นตัวตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ๗ มาตรา ๘ (๕) และพระราชบัญญัติล้มละลาย ๗ มาตรา ๘ (๕) เป็นเพียงข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หากชกบทบังคับให้โจทก์ต้องบอกกล่าวทวงถาม ให้จำเลยทั้งสองต้องชำระหนี้ก่อนฟ้องไม่ แม้โจทก์จะมีได้ทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ก่อนฟ้อง โจทก์ก็มีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลายได้ เมื่อฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษา

อันถึงที่สุดเป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท โดยหนี้ดังกล่าวถึงกำหนดชำระแล้ว และจำเลยที่ ๑ มีหนี้สิน
ล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้ได้ ศาลจึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด จำเลยที่ ๑ ยื่นอุทธรณ์
ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ (ผู้ร้อง) จึงได้ยื่นคำร้อง
ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ขอให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา
วินิจฉัยตามหนังสือที่ ขธ ๐๒๐๐.๓๐๑/๑๘๗๕๕ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ดังกล่าวข้างต้น
โดยมีสาระสำคัญว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ อันจะใช้บังคับแก่คดีนี้เป็นการกำหนด
ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย
เพราะก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลโดยทั่วไป อันน่าจะมีสิทธิใน
ทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ก็ได้บัญญัติคุ้มครอง
สิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนเองได้อยู่แล้ว การที่ศาลจะใช้บทบัญญัติพระราชบัญญัติ
ล้มละลาย ฯ บังคับแก่คดีนี้ อาจเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ เป็นการ
ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง จึงได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งเรื่องให้ศาล
รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ ว่า ระหว่างที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษา
ให้ล้มละลาย จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองในอันที่จะจัดการอย่างไรก็ได้ แต่การที่
จำเลยที่ ๑ ถูกจำกัดสิทธิการจัดการทรัพย์สินดังกล่าวจะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง
และมาตรา ๔๘ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับ
แก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖
และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดี
ไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับ
การวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

.....”

ในกรณีนี้คู่ความคือบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ร้องโต้แย้งและขอให้ศาล
จังหวัดนครราชสีมาส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญ ในคำร้องมิได้ระบุให้ชัดเจนว่าบทบัญญัติมาตราใด
ของพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ แต่ผู้ร้อง
ได้กล่าวกว้างๆ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในลักษณะเดียวกันกับหนังสือนำส่งของศาลว่า ก่อนที่ลูกหนี้

จะตกเป็นบุคคลล้มละลายสถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลโดยทั่วไปอันน่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนได้โดยสมบูรณ์ การที่ศาลจะใช้บทบัญญัติพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ บังคับแก่คดีนี้ อาจเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงขัดต่อมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ร้อง (จำเลยที่ ๑) ถูกจำกัดสิทธิการจัดการทรัพย์สินของตนเองนั้นสืบเนื่องมาจากการที่ผู้ร้องเป็นลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้และศาลพิจารณาแล้วปรากฏว่า จำเลยที่ ๑ เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถใช้หนี้คืนแก่เจ้าหนี้ได้ ศาลจึงได้มีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาดตามบทบัญญัติพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ เพราะมาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ นั้น ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายให้ศาลยกฟ้อง” เมื่อกรณีนี้ศาลได้พิจารณาและมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด ประกอบกับศาลอุทธรณ์ได้พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นแล้ว สถานะของผู้ร้องนอกจากจะเป็นลูกหนี้แล้ว ยังเป็นจำเลยที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ตามสัญญาที่ได้ตกลงทำไว้ตั้งแต่ต้นตามกฎหมายอีกด้วยถึงขั้นนี้ผู้ร้องจึงมิได้มีสถานะเป็นบุคคลโดยทั่วไปดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้างแล้ว แต่เป็นจำเลยที่มีหน้าที่จะต้องใช้หนี้ตามกฎหมาย เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมีอำนาจตามมาตรา ๒๒ อย่างสมบูรณ์แต่ผู้เดียว คือ “๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป ๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น ๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้” ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า แม้พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ มาตราต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้จะจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิเฉพาะบุคคลที่เป็นลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวที่ไม่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้เท่านั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจอ้างสิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘ ได้ เพราะผู้ร้องมิได้มีฐานะเหมือนบุคคลโดยทั่วไป แต่เป็นทั้งลูกหนี้ จำเลย และถูกพิทักษ์ทรัพย์ตามกฎหมายอย่างถูกต้อง ทั้งยังมีคำพิพากษาของศาลให้ใช้หนี้แก่ลูกหนี้แล้ว และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ ก็มีได้มีข้อยกเว้นไว้ให้ดังที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๕๐ เป็นต้น จึงถือว่าเป็นการถูกต้องแล้วที่พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ให้อำนาจแก่ศาลยุติธรรมสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ได้ตามมาตรา ๑๔ โดยมาตรา ๒๒ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการคุ้มครองและเอื้อประโยชน์แก่ทั้งเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และประชาชนโดยทั่วไป รวมทั้งบุคคลผู้สุจริตที่ก่อหนี้แล้วไม่สามารถชำระหนี้ได้ด้วย

ดังนั้น แม้พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ มาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้จะจำกัดสิทธิของบุคคล แต่ก็จำกัดสิทธิเฉพาะบุคคลที่เป็นลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวที่ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามกฎหมายเท่านั้น มิได้กระทบถึงสิทธิของบุคคลผู้บริสุทธิ์โดยทั่วไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘ แต่อย่างใด

ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร. อมร รัชศาสตร์ ตูลาการศาสตราจารย์ธรรมนุญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

คำร้อง ศาลจังหวัดนครราชสีมา ส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด (จำเลยที่ ๑) ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล.๕/๒๕๕๐ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ความเป็นมา สรุปข้อเท็จจริงตามลำดับเหตุการณ์ได้ดังนี้

๑) วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๕ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด ได้ทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี กับธนาคารกรุงเทพ จำกัด ในวงเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท และเพื่อเป็นการประกันหนี้ นายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จึงได้ยอมตนเข้าผูกพันทำสัญญาค้ำประกันหนี้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด

๒) วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๘ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (โจทก์) ยื่นฟ้องบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด และนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินต้น ๒๒๗,๒๕๐ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๗.๕ ต่อปี นับแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จ

๓) วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ศาลจังหวัดนครราชสีมาทำคำพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินจำนวน ๒๒๕,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ อย่างไรก็ตามภายหลังที่ศาลจังหวัดนครราชสีมา มีคำพิพากษาในคดีแพ่งจนถึงที่สุดแล้ว โจทก์ไม่ได้อำนาจให้ศาลมีคำสั่งบังคับคดีตามที่ปฏิบัติกัน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา ๒๗๑ บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความ

หรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตาม คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”) แต่ได้รอไว้จนเกือบครบกำหนด โดยในสำนวนมิได้แจ้งว่าโจทก์ได้ทวงถาม ประการใดบ้างก่อนที่จะมาใช้สิทธิฟ้องล้มละลาย ซึ่งทำได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาตรา ๑๕

๔) วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด มหาชน (โจทก์) ได้ยื่นฟ้องบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด และนายไพบุลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลยทั้งสอง ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เป็นคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ เพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เข้าจัดการทรัพย์สินของจำเลยทั้งสองต่อไป

๕) วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๐ ศาลจังหวัดนครราชสีมาทำคำพิพากษาในคดีล้มละลาย

๖) วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๐ ศาลจังหวัดนครราชสีมา อ่านคำพิพากษาว่าบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด (จำเลยที่ ๑) เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาเป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท และหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้ซึ่งกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนและถึงกำหนดชำระแล้ว แต่จำเลยที่ ๑ มีหนี้สิน ล้นพันตัวไม่สามารถชำระหนี้ได้ จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด [และศาลให้ยกฟ้องนายไพบุลย์ รัตนเศรษฐ์ (จำเลยที่ ๒) เนื่องจากโจทก์ได้ตรวจสอบเฉพาะทรัพย์สินของจำเลยที่ ๑ เท่านั้น ตามทาง นำสืบของโจทก์แสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ ๒ ยังพอมีทรัพย์สิน คือ ที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งโจทก์ อาจขอยึดเพื่อชำระหนี้ได้ในภายหลัง และเพราะที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวมีราคาสูงกว่าจำนวน หนี้ที่มีอยู่กับโจทก์]

๗) วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๐ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด (จำเลยที่ ๑) ยื่นอุทธรณ์ คัดค้านคำพิพากษาและคำสั่งศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ขอให้แก้คำพิพากษาหรือคำสั่งของ ศาลชั้นต้น โดยยกฟ้องโจทก์

๘) วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๑ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ทำคำพิพากษายืนตามศาลจังหวัด นครราชสีมา

๙) วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด (จำเลยที่ ๑) ยื่นคำร้อง ต่อศาลอุทธรณ์ (ผ่านศาลจังหวัดนครราชสีมา) ให้รื้อการพิจารณาพิพากษาคดี และการพิทักษ์ทรัพย์ ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว เพื่อส่งคำร้องนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติของพระราช บัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ อันจะใช้บังคับแก่คดีนี้ (โดยไม่ระบุมตรา) ว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ

พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ อย่างไรก็ตามก็ดีไม่ทราบว่าจะโทษที่ได้รับคำร้องหรือไม่ แม้จำเลยอ้างว่าได้ส่งแล้ว เนื่องจากในสำนวนไม่มีเอกสารเกี่ยวกับการเดินทางจากเจ้าพนักงานเดินทางมาบอกปิดหมายหรือไม่ อย่างไร และศาลก็มีได้ส่งสำนวนมายังศาลรัฐธรรมนูญในช่วงนี้

๑๐) วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๑ ศาลจังหวัดนครราชสีมาได้อ่านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ซึ่งทำไว้ตั้งแต่วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ โดยให้พิพากษาขึ้น กรณีนี้น่าจะทำให้บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด (จำเลยที่ ๑) ทราบว่าศาลจังหวัดนครราชสีมาหรือศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีได้ส่งสำนวนให้ศาลรัฐธรรมนูญตามคำร้องของจำเลยที่ ๑ ก่อนหน้านั้น (ในชั้นตอนนี้ไม่ทราบถึงข้อเท็จจริงว่าศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๑ หรือไม่) เพราะถ้าศาลใดศาลหนึ่งส่งสำนวนมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้พิจารณาว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๑ ขัดกับรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลจังหวัดนครราชสีมาจะต้องรอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในข้อกฎหมายก่อนอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ได้

๑๑) วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด (จำเลยที่ ๑) ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ต่อศาลฎีกา ขอให้กลับคำพิพากษาของทั้งสองศาล โดยมีได้กล่าวถึงว่ากฎหมายล้มละลายอาจขัดรัฐธรรมนูญแต่อย่างไร

๑๒) วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด (จำเลยที่ ๑) ยื่นคำแถลงต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาว่า คดีนี้จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องไว้ตั้งแต่วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ว่า “ในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายนี้ จำเลยที่ ๑ จึงน่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองในอันที่จะจัดการอย่างใด ๆ ก็ได้ แต่การที่จำเลยที่ ๑ ถูกจำกัดสิทธิเช่นนี้จึงขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงขอให้ศาลรอการพิจารณาไว้ แล้วส่งคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามนัยมาตรา ๒๖๔ แห่งรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐” การกระทำของจำเลยที่ ๑ แสดงว่าเมื่อรู้ว่าศาลจังหวัดนครราชสีมาจะอ่านคำพิพากษาศาลฎีกาในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จึงได้ยื่นคำแถลงเข้ามาในวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ อีกครั้งโดยอ้างถึงคำร้องที่จำเลยที่ ๑ ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ในวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

จะเห็นได้ว่าผู้ร้องมิได้ติดตามคำร้องของตนที่ยื่นต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาขอให้ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย กลับรออยู่จนได้รับทราบคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๑ (คือ ๗ เดือนต่อมา) จนถึงวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ (คืออีกหนึ่งเดือนต่อมา) จึงยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาโดยมิได้อ้างถึงการขัดรัฐธรรมนูญเลย ทำให้ศาลฎีกาต้องดำเนินการพิจารณาไป จนวินิจฉัยเสร็จและสั่งให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาเตรียมอ่านคำพิพากษาแล้ว

๑๓) วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ แม้อำนาจศาลจังหวัดนครราชสีมาจะนัดอ่านคำพิพากษา (คำสั่ง) ศาลฎีกาในวันนี้แต่โดยที่จำเลยที่ ๑ ยื่นคำแถลงลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ไว้ก่อนแล้ว ศาลจังหวัดนครราชสีมาเห็นว่าเมื่อจำเลยที่ ๑ ได้แย้งว่าบทบัญญัติเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาดแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๒๓ อาจขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ จึงเห็นควรส่งความเห็นดังกล่าวเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยก่อน จึงให้งดการอ่านคำสั่งศาลฎีกาไว้ชั่วคราวจนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

๑๔) วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งสำนวนความคดีล้มละลายให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ดังนั้น ต่อไปนี้จะเรียกบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด(จำเลยที่ ๑) ในคดีล้มละลายว่าเป็น “ผู้ร้อง” ต่อศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัย

ในการพิจารณาคดีนี้ได้แยกวินิจฉัยเป็น ๒ ตอน คือ ชั้นรับพิจารณา และชั้นวินิจฉัย ดังนี้

ก. การวินิจฉัยชั้นรับพิจารณา

ในชั้นนี้เห็นว่าคำร้องของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด (ผู้ร้อง) เป็นคำร้องที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคสอง จึงไม่ควรจะรับเรื่องไว้พิจารณาโดยเหตุผลดังนี้

๑. ผู้ร้องประสงค์จะประวิงเวลาเท่านั้น เพราะผู้ร้องก่อนนี้กับธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน) ตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ เมื่อธนาคารฯ พ้องให้ชำระหนี้ ศาลจังหวัดนครราชสีมาก็ได้ทำคำพิพากษาให้ชำระหนี้ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ซึ่งตลอดระยะเวลาสิบปีธนาคารฯ น่าจะได้ติดตามทวงถาม แต่ผู้ร้องก็ยังไม่ชำระ (และโจทก์ก็ได้ติดตามนำสืบทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ ตามขั้นตอนการบังคับคดีและปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ไม่มีทรัพย์สินอื่นใดที่จะสามารถบังคับคดีกับจำเลยที่ ๑ ได้ รวมถึงหนี้ที่จำเลยที่ ๑ มีต่อโจทก์เป็นจำนวนหนี้ซึ่งกำหนดจำนวนได้แน่นอนและถึงกำหนดชำระแล้ว) ดังนั้น ในวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ธนาคารฯ จึงยื่นฟ้องศาลขอให้สั่งให้ผู้ร้องเป็นผู้ล้มละลาย และศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๐

ผู้ร้องได้ยื่นร้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๐ และศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ได้ทำคำพิพากษาขึ้นเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ โดยศาลจังหวัดนครราชสีมาได้อ่านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ในวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๑ ซึ่งห่างกับวันทำคำพิพากษาถึง ๗ เดือน โดยไม่ทราบสาเหตุของความล่าช้า

หลังจากที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นแล้ว ผู้ร้องก็ได้ดำเนินการยื่นฎีกาต่อศาลฎีกา เพื่อขอให้ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสองศาล เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ ทำให้ศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีนี้จนเสร็จ และแจ้งให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาอ่านคำพิพากษา (คำสั่ง) ซึ่งได้นัดในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ทั้งนี้ศาลจังหวัดนครราชสีมาคงมีหมายแจ้งนัดโจทก์และจำเลยมาฟังคำพิพากษาล่วงหน้าประมาณ ๑ เดือนแล้ว จึงเป็นโอกาสให้ผู้ร้องรีบดำเนินการร้องแย้ง (คำแถลงเพิ่มเติม) ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ต่อศาลจังหวัดอีกว่า “ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไปอันน่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และ ๔๘ การที่ศาลจะใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาใช้บังคับแก่คดีนี้ อาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของตนจึงขัดต่อมาตรา ๒๕ วรรคแรก แห่งรัฐธรรมนูญ

ตามลำดับเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเห็นได้ชัดว่า ผู้ร้องต้องการประวิงเวลาชำระหนี้ซึ่งค้างมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ เพราะถ้าผู้ร้องต้องการจะร้องว่ากฎหมายล้มละลายขัดกับรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องจะต้องติดตามคำร้องของตนเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ หลังจากที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑ โดยยื่นคำร้องอีกครั้งหนึ่งต่อศาลฎีกา แต่ผู้ร้องกลับเพิกเฉยที่จะติดตามคำร้องลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ต่อมาผู้ร้องจึงได้ยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ เพื่อให้กลับคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสองศาลโดยไม่ไต่ยกประเด็นขัดรัฐธรรมนูญขึ้นต่อผู้เลย คงปล่อยให้ศาลฎีกาต้องใช้เวลาพิจารณาจนเสร็จสิ้นและส่งให้ศาลจังหวัดนครราชสีมานัดโจทก์จำเลยมาฟังคำพิพากษาของศาลฎีกาในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ผู้ร้องทราบวันนัดแล้วจึงร้องแย้งขึ้นมาว่ากฎหมายล้มละลายน่าจะขัดรัฐธรรมนูญ ทำให้ศาลจังหวัดนครราชสีมาระงับการอ่านคำพิพากษา (คำสั่ง) ของศาลฎีกาแล้วจึงส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อประวิงเวลาต่อไป

การกระทำของผู้ร้องจึงเป็นเรื่องการประวิงเวลา และทำให้ศาลจังหวัดนครราชสีมา, ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ และศาลฎีกา ต้องใช้เวลาและทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์

๒. ผู้ร้อง ร้องเคลือบคลุม เพราะผู้ร้องมิได้ระบุว่าบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตราใดบ้างที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ โดยกฎหมายนี้มีทั้งสาระบัญญัติและสบัญญัติเกี่ยวกับการล้มละลายมากมาย แม้แต่กระบวนการพิทักษ์ทรัพย์เองก็มีหลายมาตรา ผู้ร้องก็มิได้ระบุให้ชัดเจนการจะคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องตีความว่าผู้ร้องหมายถึงมาตราใดบ้างจึงไม่ชอบด้วยเหตุผล การร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่น่าจะต้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคแรก

๓. ผู้ร้องน่าจะมาหวังพึ่งศาลยุติธรรมและศาลรัฐธรรมนูญโดยไม่สุจริต เพราะความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ในกรณีเช่นนี้ คือ ลูกหนี้ต้องพยายามชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ โดยเฉพาะเมื่อเจ้าหนี้คือธนาคาร ฯ ซึ่งต้องรับผิดชอบเงินฝากที่มาจากประชาชนจำนวนมาก หากลูกหนี้พากันประพฤติเช่นนี้ระบบธนาคารและระบบเศรษฐกิจย่อมตั้งอยู่ไม่ได้

อนึ่ง กฎหมายล้มละลายเป็นหลักกฎหมายสากลมาแต่โบราณ แม้ในประเทศไทยการยึดทรัพย์ของลูกหนี้มาชำระให้เจ้าหนี้ก็มีมาช้านานก่อนมีกฎหมายล้มละลาย ทั้งการล้มละลายก็เป็นมาตรการเด็ดขาดที่จะให้ประกันแก่เจ้าหนี้และประชาชนทั้งหลายว่าผู้เป็นลูกหนี้จะถูกลงโทษล้มละลาย ถ้าไปก่อนที่ตนไม่มีทางจะชำระคืนได้จนหนี้สินล้นพ้นตัว หากไม่มีมาตรการสั่งล้มละลายแล้วบุคคลนั้นก็จะเป็นไปก่อนหนี้สินได้ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

อย่างไรก็ดีกฎหมายนี้ก็คุ้มครองลูกหนี้อย่างมาก เช่น เปิดโอกาสให้ศาลสั่งเลิกการดำเนินคดีได้ทุกชั้นตอนหากปรากฏว่ามีความสามารถจะชำระหนี้ได้เกิดขึ้น ทั้งมีมาตรการผ่อนปรนต่างๆ มากมาย ดังนั้น กฎหมายล้มละลายจึงเป็นกฎหมายสำคัญที่สุดฉบับหนึ่งที่ใช้บังคับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทางแพ่ง แม้กระบวนการพิทักษ์ทรัพย์เองก็เป็นมาตรการที่คุ้มครองทุกฝ่าย

การที่ผู้ใดมาร้องคัดค้านว่ากฎหมายล้มละลายขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ ถ้าผู้ใดอ้างว่ารัฐธรรมนูญต้องการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินก็ชอบที่ผู้ร้องจะตระหนักว่ารัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของทุกคน คือทั้งเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และประชาชน ถ้ารัฐธรรมนูญต้องการคุ้มครองลูกหนี้ให้ไม่ต้องถูกบังคับให้ใช้หนี้แล้ว มูลหนี้และผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ก็ย่อมจะเสียหาย สิ่งเหล่านี้เป็นสามัญสำนึกอยู่แล้ว

จึงเห็นว่าผู้ร้องใช้สิทธิทางศาลโดยไม่สุจริต ขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ ที่ว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

ดังนั้น จึงเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ควรรับกรณีนี้ไว้พิจารณา เพื่อให้เป็นบทเรียนว่าบุคคลควรใช้สิทธิทางศาลโดยสุจริต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ศาลไม่ควรยอมเป็นโล่ป้องกันบุคคลที่มีเจตนาไม่บริสุทธิ์ และสังคมจะมีปรกติสุขไม่ได้ถ้ายังมีการกระทำลักษณะนี้ ฉะนั้นศาลจำเป็นต้องตอกย้ำให้ประชาชนพลเมืองทุกคนรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นเสียก่อนที่จะเรียกร้องให้รัฐบาลคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนที่อาจไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

อย่างไรก็ดีเมื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมากได้พิจารณาและลงมติว่า คำร้องของผู้ร้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ แล้ว ก็ต้องพิจารณาด้วยบทบัญญัติต่อไป

ข. การวินิจฉัยบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ และแก้ไขเพิ่มเติมว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

๑. สาระสำคัญของคำร้อง ดังปรากฏในคำร้องของศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ซึ่งยื่นยื่นเข้ามาเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ มีความว่า

“เนื่องจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ อันจะบังคับใช้ในคดีนี้เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไป แม้ว่าคดียังไม่ถึงที่สุด โดยลูกหนี้ (จำเลย) ได้อุทธรณ์คำสั่งศาลอยู่ก็ตาม อีกทั้งโดยเหตุผลของกฎหมายแล้ว ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลโดยทั่วไป อันน่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ก็ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว ซึ่งการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ บังคับใช้แก่คดีนี้ อาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จำเลยจะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงขัดต่อมาตรา ๒๕ วรรคแรก แห่งรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐...”

๒. ประเด็นสำคัญของคำร้อง จึงอยู่ที่ว่าการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ทำให้ลูกหนี้ขาดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตน จึงน่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ เป็นประเด็นหลัก และมาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ เป็นประเด็นรอง แม้ว่าคำร้องของผู้ร้องจะระบุว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ อันหมายถึงทั้งฉบับว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

จึงขอพิจารณาเป็นลำดับไป ดังนี้

ในชั้นต้น เห็นว่าการที่ผู้ร้องกล่าวว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ทั้งฉบับ (เพราะมิได้ระบุมาตราไว้) ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ เป็นการเคลือบคลุม เพราะกฎหมายฉบับนี้มีถึง ๑๘๑ มาตรา จึงไม่ควรรับกรณีนี้ไว้พิจารณา แต่เมื่อต้องมาพิจารณาตามมติเสียงข้างมากของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ก็เห็นว่าผู้ร้องหมายความว่า ความถึง หมวด ๑ ส่วนที่ ๑ มาตรา ๒๒-๒๔ เท่านั้น เพราะมีบทบัญญัติว่า

“มาตรา ๒๒ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สิน ซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ มาตรา ๒๓ เมื่อลูกหนี้ได้รับทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้ต้องส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชีและเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน และกิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครอง ให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น

มาตรา ๒๔ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

๓. ความขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา ๒๒-๒๔ ของกฎหมายล้มละลายตัดสิทธิของลูกหนี้ในการบริหารทรัพย์สินของตนโดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้ร้องร้องว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ เป็นหลัก มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ เป็นรอง จึงจะพิจารณาเฉพาะในส่วนนี้ก่อน

๓.๑ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้”

การที่ผู้ร้องอ้างว่ากฎหมายล้มละลายโดยเฉพาะมาตรา ๒๒-๒๔ จะขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ นี้ เห็นว่าผู้ร้องเข้าใจผิด เพราะมาตรา ๒๕ เป็นการวางหลักทั่วไป (โดยไม่ระบุชนิดของสิทธิและเสรีภาพ) ว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะมีข้อยกเว้นที่จำกัดในวงแคบ โดยถ้อยคำที่ว่า “โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ ...” ส่วนการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในกรณีอื่นๆ อาจห้ามเด็ดขาดไม่ให้ทำได้เลย หรือให้ยกเว้นได้อย่างกว้างขวาง หรือยกเว้นด้วยเหตุอื่น เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมากนั้นยกเว้นให้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการทรมานหรือโหดร้าย ๆ จะกระทำมิได้เลย แต่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในร่างกายประเภทการถูกจับกุม คุมขัง ๆ ทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างกว้าง คือกฎหมายอะไรก็ได้ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๑ วรรคสองและวรรคสาม วางข้อยกเว้นไว้ต่างกัน)

ในกรณียกเว้นโดยเฉพาะตามมาตรา ๒๕ มีตัวอย่าง เช่น มาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง กำหนดหลักการและวรรคสอง กำหนดข้อยกเว้นเฉพาะ ดังนี้

“มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง และมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

(วรรคสอง) การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงแห่งรัฐ ความสงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์”

สรุปได้ว่ามาตรา ๒๕ วางหลักทั่วไปโดยไม่ได้ระบุว่าสิทธิและเสรีภาพอะไรอันไม่ตรงกับประเด็นที่ผู้ร้องร้องขึ้น (เรื่องการจัดการทรัพย์สินที่ตนเป็นลูกหนี้ที่ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์)

๓.๒ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔

บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” เป็นมาตราที่วางหลักทั่วไปไม่เจาะจงว่าสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดจะได้รับความคุ้มครองอย่างไรบ้าง ซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณีไป แต่มาตรา ๒๒-๒๔ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ เป็นมาตรการที่คุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ เจ้าหนี้ และประชาชนอย่างกว้างขวาง (ดูตอนต่อไป)

๓.๓ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘

วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้ยอมรับว่าบุคคลมีสิทธิในทรัพย์สิน แต่โดยที่ทรัพย์สินมีลักษณะกว้างขวางมาก และมีการขยายปริมาณ คุณภาพ ตลอดจนมีการละเมิดและการจัดการทรัพย์สินในรูปแบบต่างกัน เช่น ซ้ำขาย กู้ยืม โอน จำน่า จำนอง มากมายดังนี้ จึงต้องยอมให้มีกฎหมายต่าง ๆ มากำหนดวิธีการคุ้มครอง, การวางขอบเขตและการจำกัดสิทธิอย่างละเอียด เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกือบทั้งหมดถือเป็นกฎหมายที่ออกมากำหนดขอบเขตแห่งการใช้สิทธิในทรัพย์สินนั่นเอง

เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดว่าสิทธิในทรัพย์สินอาจถูกจำกัดได้โดยกฎหมายใดก็ได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ จึงนำมาใช้ได้ ยิ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว จะเห็นว่ากฎหมายล้มละลายนี้มีรายละเอียดมาก (มีการแก้ไขเพิ่มเติมกันหลายครั้งให้เหมาะแก่กาลสมัย) และเป็นกฎหมายหลักที่ครอบคลุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของบุคคลในประเทศและในทางสากล ถ้าผู้มีทรัพย์สินทราบว่าลูกหนี้อาจจะก่อหนี้ได้ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่ถูกควบคุมโดยวิธีการล้มละลาย ก็ไม่มีใครกล้าให้ใครกู้ยืมทรัพย์สินเลย

อนึ่ง กฎหมายล้มละลายนี้ ก็คุ้มครองทุกฝ่ายทั้งลูกหนี้ (อาจขอประนอมหนี้เมื่อใดก็ได้ที่ตนมีทรัพย์สินจะพอชำระหนี้ได้ในจำนวนที่เจ้าหนี้พอใจ), เจ้าหนี้ (ที่จะมั่นใจได้ว่ามีทางได้ทรัพย์สินคืนมาทั้งหมดหรือบางส่วน) และประชาชนทั่วไป (ที่อาจถูกบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่อยู่ในฐานะจะชำระหนี้มากู้ยืมได้อีก โดยเฉพาะกรณีประชาชนนำเงินไปฝากธนาคาร สถาบันการเงิน ซึ่งให้บุคคลเช่นนั้นมากู้ออกไป) จึงต้องนับว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความยุติธรรมแล้ว

การกล่าวอ้างของลูกหนี้ว่ากฎหมายล้มละลายซึ่งมีกระบวนการพิทักษ์ทรัพย์เพื่อรวบรวมทรัพย์เอาไว้อำระหนี้ จนลูกหนี้เองบริหารทรัพย์สินของตนเองไม่ได้เป็นการขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ นั้นเป็นการกล่าวอ้างที่เห็นแต่ได้ฝ่ายเดียว เพราะที่จริงแล้วตนก็ไม่ใช่บุคคลธรรมดาสามัญอยู่แล้วเมื่อทำตนเป็นลูกหนี้ของผู้อื่น จะไม่ให้เจ้าหนี้ตามมาทวงหนี้และมาติดตามดูว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินอะไรบ้างที่พอจะขอให้ศาลสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มายึดไปขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ได้อย่างไร

ถ้าไม่มีมาตรการพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ก็ย่อมจะจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ออกไปจนหมดแล้วเจ้าหนี้จะมีโอกาสได้รับการชดใช้ได้อย่างไร

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ จึงต้องคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าหนี้ด้วย (ณ ที่นี้เจ้าหนี้คือสถาบันการเงิน) การคุ้มครองสิทธิของสถาบันการเงินก็เป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของผู้นำเงินมาฝากนั่นเอง

เมื่อพิเคราะห์เหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เห็นว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๔ และมาตรา ๔๘

ศาสตราจารย์ ดร. อมร รักษาสัตย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร. อิศระ นิตินันท์ประภาส ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง การวินิจฉัยว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้หลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งความเห็นของจำเลยที่ ๑ ในคดีหมายเลขแดงที่ ถ. ๕/๒๕๕๐ ซึ่งโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดต่อรัฐธรรมนูญยังศาลรัฐธรรมนูญ* เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ซึ่งมีรายละเอียดดังจะกล่าวต่อไปนี้

ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดนครราชสีมา หมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ ระหว่างธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด ที่ ๑ นายไพฑูรย์ รัตนเศรษฐ์ ที่ ๒ จำเลย ขอให้พิทักษ์สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ผิดสัญญาค้ำประกัน โจทก์ฟ้องว่าเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๕ จำเลยที่ ๑ ได้ทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคาร ฯ โจทก์สาขานครราชสีมาในวงเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท กำหนดชำระคืนภายในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ โดยจำเลยที่ ๑ ตกงให้ดอกเบียโจทก์ในอัตรา ร้อยละ ๑๕ ต่อปี ในยอดเงินดังกล่าวข้างต้น และเพื่อเป็นการประกันหนี้ของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๒ ได้ยอมตนเข้าผูกพันทำสัญญาค้ำประกันหนี้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีของจำเลยที่ ๑

จำเลยที่ ๑ ได้เบิกและรับเงินไปจากโจทก์หลายครั้ง เมื่อครบกำหนดเวลาตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีแล้ว จำเลยที่ ๑ เป็นหนี้ธนาคาร ฯ โจทก์อยู่เพียงสิ้นวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นจำนวนเงิน ๒๒๘,๑๑๑.๒๕ บาท โจทก์ได้ติดตามทวงถามให้จำเลยชำระหนี้ให้แก่โจทก์ แต่จำเลยเพิกเฉย โจทก์จึงฟ้องให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระหนี้ ๒๒๘,๑๑๑.๒๕ บาท ให้แก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๗.๕ ต่อปี ของต้นเงิน ๒๒๘,๑๑๑.๒๕ บาท นับแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จ

จำเลยทั้งสองให้การว่า ได้ทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและทำสัญญาค้ำประกันกับโจทก์จริง แต่จำเลยได้นำเงินส่งเข้าบัญชีเงินฝากของโจทก์เป็นการหักกลบลบหนี้กันไปตลอดมาไม่เคยค้างชำระแต่อย่างใด

* ส่งมาตามหนังสือที่ ขธ ๐๒๐๐.๓๐๑/๑๘๗๕๕ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒

ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิเคราะห์คำฟ้องและคำให้การแล้ว เมื่อจำเลยทั้งสองยอมรับว่า ได้ทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี แต่ได้ชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว แต่จำเลยไม่มาศาลในวันนัดสืบพยาน โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ถือได้ว่าจำเลยทั้งสองไม่มีพยานมาสนับสนุนตามข้ออ้างของตนคดีฟังไม่ได้ว่า จำเลยทั้งสองได้ชำระหนี้ให้โจทก์แล้ว จึงพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน ๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่า จะชำระเสร็จ (คำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ คดีหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘)

ต่อมา เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้อง บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด ที่ ๑ และนายไพฑูลย์ รัตนเศรษฐ์ ที่ ๒ เป็นจำเลยต่อศาลจังหวัด นครราชสีมา ข้อหาล้มละลาย โดยบรรยายฟ้องว่า จำเลยทั้งสองเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของ ศาลจังหวัดนครราชสีมาในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ หมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ และ ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินจำนวน ๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่า จะชำระเสร็จ จำเลยทราบคำสั่งของศาลแต่ไม่ชำระหนี้โจทก์ตามคำพิพากษา จนถึงวันฟ้อง จำเลยทั้งสอง ยังคงเป็นหนี้เงินต้นจำนวน ๒๑๑,๕๑๒.๐๗ บาท ดอกเบี้ย ๓๕๐,๒๖๐.๗๐ บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท และปรากฏว่าจำเลยทั้งสองไม่มีทรัพย์สินอื่นใดที่จะยึดมาขายทอดตลาดเพื่อนำเงิน มาชำระหนี้ให้แก่โจทก์ได้ เพราะจำเลยทั้งสองถูกเจ้าหนี้รายอื่นบังคับคดีแก่ทรัพย์สินจนหมดสิ้นแล้ว โจทก์เห็นว่าจำเลยทั้งสองเป็นบุคคลมีหนี้สินล้นพ้นตัว โดยจำเลยที่ ๑ เป็นลูกหนี้โจทก์เกินกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนจำเลยที่ ๒ เป็นหนี้โจทก์เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท และหนี้ของจำเลยทั้งสองดังกล่าว เป็นหนี้ที่กำหนดจำนวนได้แน่นอน โจทก์จึงจำเป็นต้องฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลาย ตามพระราช บัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ เพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของจำเลย โจทก์จึงขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็น บุคคลล้มละลาย

ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๐ ว่าข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท ตามฟ้อง และหนี้ ดังกล่าวเป็นหนี้ซึ่งกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน และถึงกำหนดชำระแล้ว และจำเลยที่ ๑ มีหนี้สิน ล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้ได้ จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๑ ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๐ ขอให้ยกฟ้องโจทก์ สำหรับจำเลยทั้งสอง ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๑ พิพากษายืน

จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา มีความว่า ตามที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ (จำเลยที่ ๑) เด็ดขาดนั้น จำเลยที่ ๑ เห็นว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ที่จะใช้บังคับแก่คดีนี้เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ล้มละลายโดยคดียังไม่ถึงที่สุด และลูกหนี้ได้อุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์ อีกทั้งโดยผลของกฎหมายแล้ว ก่อนที่ลูกหนี้จะเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไปอันน่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองโดยสมบูรณ์ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ก็ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว การที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ บังคับแก่คดีนี้อาจเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงขัดต่อ มาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเป็นการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีโดยอัตโนมัติด้วย บทบัญญัติมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญ และยังมีได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ดังกล่าว จำเลยจึงขอให้ศาลรื้อการพิจารณาพิพากษาคดี และการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องนี้ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญ จะได้พิจารณาวินิจฉัย ตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ

ต่อมา เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ และขอให้ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ และให้ยกฟ้องโจทก์ หรือให้ศาลชั้นต้นรับบัญชีพยานเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๕ แล้วพิจารณาใหม่ตามรูปคดี

จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำแถลงลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา มีความว่า ตามที่จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องว่า ในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองในอันที่จะจัดการอย่างไรก็ได้ การที่จำเลยที่ ๑ ถูกจำกัดสิทธิเช่นนี้ จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงขอให้ศาลรื้อการพิจารณาไว้ชั่วคราวแล้วส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิเคราะห์แล้วเห็นว่า จำเลยที่ ๑ โต้แย้งว่า บทบัญญัติเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงให้รื้อการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องของจำเลยไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ในเบื้องต้นจะพิจารณาว่า เรื่องตามคำร้องดังกล่าวอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอ การพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้ พิจารณาวินิจฉัย”

มาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศบทบัญญัติใด ของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ประกอบมาตรา ๖ จะเห็นได้ว่าการ เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

- (๑) เป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดบังคับแก่คดีที่กำลังพิจารณาอยู่
- (๒) ศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๖ คือ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และ
- (๓) ยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น

พิจารณาแล้ว การส่งความเห็นของจำเลยต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ เป็นกรณีที่ศาล จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยล้มละลายบังคับแก่คดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล และ คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ดังนั้น จึงวินิจฉัยว่า เรื่องดังกล่าวอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ จะได้วินิจฉัยประเด็นตามคำร้องซึ่งมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้หลังจากที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง หรือไม่

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจ จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้หลังจากที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด ได้แก่ มาตรา ๑๕ และ มาตรา ๒๒ ซึ่งมีข้อความดังนี้

มาตรา ๑๕ “ในการพิพากษาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ นั้น ศาลต้องพิจารณา เอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”

มาตรา ๒๒ “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับ จากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”
จะเห็นได้ว่า มาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

ปัญหาที่ว่า บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิ และเสรีภาพนั้นมิได้” และ

มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักการว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ โดยมีข้อยกเว้นให้กระทำได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ กล่าวคือ การจำกัดสิทธิ และเสรีภาพจะกระทำมิได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น เช่น การจำกัดเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรจะต้องอาศัย อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงแห่งรัฐ ฯลฯ ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๖ วรรคสอง*

* รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๖ บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร
การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

นอกจากนี้ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บังคับว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำได้เท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง นั้น เป็นบทบัญญัติที่รับรองว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองซึ่งมีความหมายว่าบุคคลใดถูกล่วงละเมิดสิทธิดังกล่าว ย่อมยกบทบัญญัติดังกล่าวขึ้นต่อสู้ได้

อย่างไรก็ตาม มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ขอบเขตและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยมีได้กำหนดเงื่อนไขว่า การจำกัดสิทธิเช่นว่านั้น จะกระทำได้เฉพาะเพื่อการใด ซึ่งถือว่ามาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นหลักการตามมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจำกัดสิทธิ ดังนั้น รัฐจะตรากฎหมายจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไว้เป็นประการใดย่อมไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิ

อย่างไรก็ตาม การตรากฎหมายจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของหลักการทั่วไปของมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ที่ว่าการจำกัดสิทธิจะกระทำได้เท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธินั้นไม่ได้

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่บทบัญญัติมาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียว เป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ในทรัพย์สินที่มีความจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันการรั่วไหลของทรัพย์สินของลูกหนี้อันจะเกิดความเสียหายแก่สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ทั้งหลาย และการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ เพราะลูกหนี้ยังคงเป็นเจ้าของทรัพย์สินของตนอยู่ และหากขายทรัพย์สินได้เงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้ว มีเงินเหลืออยู่อีก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องคืนให้ลูกหนี้

ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ย่อมเห็นได้ว่า มาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ เป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

ฉะนั้น จึงวินิจฉัยว่า บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวทั้งสองมาตราไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘

ศาสตราจารย์ ดร. อิศสระ นิตินันท์ประภาส

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายอุระ หวังอ้อมกลาง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเรื่องเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ได้ฟ้องบังคับบริษัท นครราชสีมา จำกัด จำกัด ที่ ๑ นายไพฑูย์ รัตนเศรษฐ์ ที่ ๒ ให้ร่วมกันชำระหนี้ ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี และค้ำประกัน ศาลจังหวัดนครราชสีมา พิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน ๒๒๕,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จโดยพิพากษาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ตามคดีหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ คดีหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ จำเลยทั้งสองไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา โจทก์จึงได้ฟ้องเป็นคดีล้มละลาย เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ขอให้มีการพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลาย จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธและต่อสู้ในข้อกฎหมายว่า ก่อนฟ้องคดี โจทก์มิได้บอกกล่าวทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ตามฟ้องเป็นเวลาสองคราวติดต่อกัน และมีระยะเวลาห่างกันไม่ต่ำกว่าหนึ่งเดือน โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง และก่อนฟ้องคดีนี้ จำเลยทั้งสองถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องเป็นคดีล้มละลายต่อศาลนี้แล้ว โจทก์ฟ้องคดีนี้อีกจึงเป็นการฟ้องซ้อน

ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อต่อสู้ของจำเลยทั้งสองฟังไม่ขึ้นและฟังต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ มีหนี้สินล้นพ้นตัว จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด สำหรับจำเลยที่ ๒ ให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ว่า จำเลยทั้งสองมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สินมาก กรณีจึงไม่มีเหตุที่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด ในคดีแพ่งที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระหนี้โจทก์ โจทก์ไม่ได้ดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดเวลา ๑๐ ปี โจทก์จึงหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสอง โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลาย โดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษา

ดังกล่าว จึงไม่มีมูลหนี้ที่โจทก์จะอ้างให้ศาลพิพากษาให้จำเลยทั้งสองล้มละลายได้อีก โจทก์มิได้บอกกล่าว ทวงถามจำเลยทั้งสองตามเงื่อนไขและเงื่อนไขที่พระราชบัญญัติล้มละลายกำหนดไว้ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง ศาลไม่อนุญาตให้ระบุนุยานเพิ่มเติม จำเลยทั้งสองไม่มีโอกาสสู้คดีได้เต็มที่ จำเลยทั้งสองไม่อาจนำสืบว่ามีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน ขอให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษาแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น โดยให้ยกฟ้องโจทก์

ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้ออ้างตามอุทธรณ์ของจำเลยที่ ๑ ฟังไม่ขึ้นทุกข้อ พิพากษายืน

จำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ ว่า การที่ศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้จำเลยทั้งสองยื่นบัญชีระบุนุยานเพิ่มเติมทำให้จำเลยทั้งสองเสียโอกาสในการที่จะนำสืบต่อสู้คดีถึงฐานะของจำเลยทั้งสอง หรือของจำเลยคนใดคนหนึ่งว่า จำเลยทั้งสองไม่ได้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือไม่ และจำเลยทั้งสองไม่ได้เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว โจทก์มิได้บอกกล่าว ทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ตามฟ้องสองคราวติดต่อกัน และมีระยะเวลาห่างกัน ไม่ต่ำกว่าหนึ่งเดือน ขอให้ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสอง โดยให้ยกฟ้องโจทก์ หรือให้ศาลชั้นต้น รับบัญชีระบุนุยานเพิ่มเติมแล้วพิจารณาพิพากษาใหม่ไปตามรูปความ

ก่อนยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ อ้างเหตุผลว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ บัญญัติคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้ ในคดีล้มละลายก่อนลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไป น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนโดยสมบูรณ์ การพิทักษ์ทรัพย์สินของลูกหนี้เด็ดขาดเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลาย การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่จะใช้บังคับแก่คดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับให้อำนาจเจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์สินเข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายอาจเป็น การจำกัดสิทธิของจำเลยที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำแถลงต่อศาลชั้นต้น อ้างเหตุผลทำนอง เดียวกันกับคำร้องที่ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ขอให้รื้อการพิจารณาไว้แล้วส่งคำร้องให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ศาลจังหวัดนครราชสีมา นัดฟังคำสั่งศาลฎีกา วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ แต่เห็นว่าการ เป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ จึงให้งดอ่านคำสั่งศาลฎีกาไว้ก่อน ให้ส่งคำโต้แย้ง ของจำเลยที่ ๑ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

มีปัญหาต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่จะใช้บังคับคดีในส่วนที่เกี่ยวกับให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ (มาตรา ๑๔ และ มาตรา ๒๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือ มาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”

มาตรา ๕ บัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ (๓) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม”

มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๕ เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ (๒) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้วเงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท”

มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้ (๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป (๒) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น (๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน หมายความว่า บุคคลทุกคนสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ โดยอำนาจแห่งเจ้าของกรรมสิทธิ์ เจ้าของมีสิทธิที่จะจำหน่ายจ่ายโอน ได้ดอกผล ติดตามเอาคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือและมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ส่วนพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ที่จะใช้บังคับแก่คดีในส่วนที่เกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ นั้น เป็นมาตรการและวิธีการที่จะดำเนินการบังคับคดีเอาแก่ลูกหนี้ เป็นกฎหมายในส่วนวิธีสบัญญัติ ลูกหนี้ธรรมดา เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์ หรือบังคับคดีได้ จะต้องมีการพิพากษาของศาล ศาลออกคำสั่งบังคับ เมื่อลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามจึงจะขอมอบหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปได้ แต่เนื่องจากคดีล้มละลายเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งโดยผลของคดีล้มละลายย่อมกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยส่วนรวม กฎหมายจึงได้กำหนดมาตรการที่จะดำเนินการกับลูกหนี้ประเภทนี้เป็นพิเศษแตกต่างไปจากลูกหนี้ธรรมดาทั่วไป มาตรการในการรวบรวมทรัพย์สินและจำหน่ายทรัพย์สินมีขั้นตอนและรายละเอียดยุ่งยากซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้อ้างเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมว่า เพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินธุรกิจ ได้ปรับปรุงกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ และเรื่องที่สำคัญอื่น ๆ อีกมาก เพื่อประโยชน์และความเป็นธรรมทั้งแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจการค้าของประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ได้เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้ และก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายนั้น จึงชอบด้วยหลักการและเหตุผลแล้ว ถือไม่ได้ว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปก้าวล่วงในลักษณะขัดขวางหรือจำกัดสิทธิในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินแต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

นายอูระ หวังอ้อมกลาง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ